תיאום כוונות - הכרת מקומו, התכללות, ומציאת סדר פרטי | זוהר ערב ראש השנה תשפ"ז - תמלול

סיכום השיעור

שיעור זוהר ערב שבת — ערב ראש השנה תשפ"ז

פתיחה: מבנה השיעור שלפני ערב שבת

אחים יקרים, היום הוא ערב ראש השנה תשפ"ז, וכמדומני שזוהי כבר לכל הפחות פעם עשירית שאנו לומדים את השיעור הזה מדי ערב שבת וערב יום טוב, וכה נקווה שנזכה להמשיך את השיעור הזה עוד עשרות שנים לפחות. שיעור זה שיעור מספר הזוהר הוא, ומגמתו לבטא מעט יותר באופן פנימי — כלומר באופן אמיתי יותר — ותוך שימוש בשפתם ובלשונותיהם של מקובלי הזוהר ושל הספרים החסידיים, המעלים חידוש, אור של חידוש. ולבאר את הדרך כיצד לדבר מהיותנו יהודי, וממילא כיצד להיות יהודי, שהרי נשמתנו נבנית מן הדיבורים הללו, מדברי התורה, מדברי התפילה שאנו מדברים ושאנו הוגים במחשבתנו.

וכך יש להכיר: מתחיל דבר, מתהפך דף, מתהפך סדר מעגל השנה ותקופת השנה, והכל לשונות של מעגלים הסובבים והולכים. עלינו לזכור 'מאין באת ולאן אתה הולך' (משנה אבות פ"ג), ועם מי אנו הולכים ועם מי אנו באים. כל החברים, כל הרבנים שאנו לומדים מהם, שאנו לומדים עמהם, שהם לומדים מאיתנו — זהו החלק, זהו חלק מן המבנה, חלק מדברי התורה עצמם, מאור התורה עצמו: החברים, החברים המקשיבים, החברים המבקרים, החברים המאזינים עד הסוף, והחברים שאינם מאזינים עד הסוף, אולי אף הם.

אף שעד עתה — עם ישראל, בעזרת השם — נזכה לעשות חבורה שנלמד בה יחד כל יום שישי בבוקר, ותהיה בכך הרבה יותר חיות והרבה יותר טעם, ויהי רצון שיתקיים הדבר עוד השנה. אך לעת עתה אני לומד את השיעור באופן פרטי, והוא רק מוקלט, ויש טעם גדול מדוע כך הוא. על זה נתגבר ונמצא דרך לעשותו אף בחבורה.

החברים כחלק מן היחוד

אך אף על פי כן, החברים והשומעים הם חלק, כדין התורה עצמה, שכן תמיד יש בחינת יחוד זכר ונקבה, שהיא בחינת קודשא בריך הוא ושכינתיה. כל 'שנים שיושבים ועוסקים בדברי תורה שכינה ביניהם' (משנה אבות פ"ג), ופירושו תמיד על פי קבלה: אחד מהם מרכבה לשכינה, ואחד מהם מרכבה לבחינת המשפיע לשכינה. ויתכנו מדרגות גבוהות יותר, שאם רב שלימד תורה הרי הוא בבחינת פנימיות אבא ואמא. וכשם שאב, 'אב אביו שביעו לחיי עולם הזה', הרי זה בחינת חיצוניות אבא ואמא, או ישראל סבא ותבונה, שזו מדרגתו של אב גשמי.

מבנה לימוד התורה ומציאות העולמות

מבנה לימוד התורה הוא מבנה מציאות העולמות, מציאות הספירות, הדרך הפנימית כיצד העולם פועל באמת. וכל אחד יודע כי יסוד היסודות של המבנה שאנו לומדים מן הזוהר הוא, שאין שום דבר מתרחש בלא מקבל, והכל תלוי — 'הכל תלוי בשכינה', 'בזאת יבא אהרן אל הקדש' (ויקרא טז ג). זוהי השכינה שהיא הנרמזת באמת ביום ראש השנה, שהוא יום המלכות. הכל תלוי בשכינה, כשם שהכל תלוי בתחתונים.

פשט הרמ"ק: אור מוכרח לו מקבל

ואנו לומדים פעמים רבות בשם הרמ"ק, וכך הוא מבין את הזוהר הקדוש, שההשפעה העליונה — כלומר מבחינת מה שהיא לעצמה — אין נפקא מינה לה בתלמידים, אין נפקא מינה לה אם יש לה תלמידים כלל. נמשיל: אילו היה אדם שהוא צדיק לעצמו בלבד, לא היה נפקא מינה מי הם תלמידיו. לכאורה, מצד בחינתו אצל עצמו, שאותה אנו מכנים בחינת אין סוף בערך עצמו, בחינת המשפיע בערך עצמו.

אך כל עניינו של אור, כל עניינו של שכל, הוא שמוכרח הוא להוציא ולהשפיע מכוח 'טבע הטוב להיטיב'. ולהשפיע אין ביכולתו אלא אם יש מי שיקבל. אף שהוא מלא כל טוב, מלא הכל, אין הוא יכול להוציא את עצמו, אין הוא יכול להשפיע את שפעו אם אין מי שיקבלנו. זה אפוא הצעד הראשון בהבנה: התחתונים, השכינה — הכל תלוי במעשה השכינה, במעשה התחתונים, הנרמזים בשכינה, המביאים את הדבר אל השכינה, אל בחינת המשפיע ואל בחינת המקבל.

צורך המקבל: מדוע כותב אדם ספר?

וכך הוא, כמו שאני אומר, שאנו מבינים כי זו בחינת התלמידים היוצאים מכולם — אולי עדיין לא היוצאים מכולם באותה דרגה, אך הצורך: אם אין למי לדבר, אין כלום, האור לא נהיה, המציאות אינה מתרחשת.

ופעמים רבות, כמו שאמרתי כאן בשיעור, וכן הדבר בכלל: כאשר חכם או צדיק כותב דבר מה. דרך משל, פעמים שאדם מדבר במישרין, ובזה נאמר 'אשרי אנשיך אשרי עבדיך אלה העמדים לפניך תמיד השמעים את חכמתך' (מלכים א' י ח), כמו שאמרה מלכת שבא לשלמה המלך. זו אשריות גדולה, כבוד גדול, אושר גדול, שיש לאדם — הן ליושבים והן לחכם עצמו — כי הם שומעים את חכמתו.

אך יש עוד דרכים נעלמים, דרכים נסתרים יותר, כמו 'שלח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו' (קהלת יא א). שכן יש בני אדם הכותבים, וכל כך הרבה מן הגילויים, כל כך הרבה מן החידושים החזקים — לא חידושים קטנים, שהרי תמיד יש למי לומר פירוש בפסוק או הלכה — אלא כל כך הרבה מן החידושים הגדולים. סבורני שאף הזוהר הקדוש, ואולי עוד מקובלים, והרמב"ם בוודאי במורה נבוכים, כן הוא. כלומר, הרבה מן הגילויים הגדולים של סודות התורה שיש לנו נכתבו בידי אנשים שלא היו להם תלמידים כראוי שישמעו מהם, אך מה היה בידם? היה בידם קולמוס, וכתבו ספרים.

מה פשר הדבר? מדוע צריך אדם לכתוב ספר, ואין די לו במה שהוא הוגה לעצמו? ועוד נאמר מיד את הבחינה השנייה, ומתוכה יובן הדבר טוב יותר. אלא שהתורה מוכרחה מקבל, מוכרח שיהיה למי לדבר. ופעמים המקבל ישיר, כמו שהוא בגלוי, ואז הדבר לפי ערך המקבל הנמצא שם. ופעמים יש אחד המשיג דברים עמוקים הרבה יותר, שאין לו בבני דורו חברים שיוכל לבארם להם בבירור, ואף אם יש לו — אין הוא יכול להוציא את עצמו במאה אחוזים, אין לו תלמידים שיוכל להשפיע להם כראוי, ואז הוא צופן את הדבר בכתב.

סוד הכתיבה: נגלה ונסתר

הכותב והמקבל בסוף העולם

פעמים כותב אדם דבר, והוא מגיע אל אחר בסוף העולם, שאליו הוא מכוון. וכי צריכים הדברים לעבור דרך אנשים שביניים? הרי הללו נעשים רק בבחינת מעבר, אין הם המקבלים האמיתיים, אין הם בחינת הנקבה האמיתית לדבר, אלא הם בחינות של תעלה שהדבר עובר דרכם. וכך תלמד ספרים כמו הזוהר, או ספרים אחרים הכתובים בדרך זו.

רבי אבא יכתוב

יש בחינה בזוהר הנקראת 'רבי אבא יכתוב'. רבי אבא הוא כותב הזוהר, ואבא הוא בוודאי אבא דאצילות באמת, 'רבי אבא יכתוב'. וזהו גם סוד 'וכתבנו לחיים', 'וכתבנו בספר החיים'. הכותב — מבאר האריז"ל — הוא חכמה תחתונה, חסד וגבורה, אך מקור הכתיבה הוא חכמה. ופירוש 'רבי אבא יכתוב' הוא שאנו מדברים אל מי שעתיד לקרוא את שאנו כותבים. זהו

העניין, שכן בדרך זו אפשר להוציא דברים אף שאין המקבל לפניך, ועל כן זה בבחינת נסתר.

נגלה כנגד נסתר

נגלה פירושו מה שהאנשים הנמצאים כאן יכולים לקבלו במאה אחוזים. נסתר הוא מה שאדם מבין בינו לבין קונו, האמת שהוא הוגה באמת, אך אין לו תמיד למי לומרו, ועל כן הוא מוציאו בדרך כתב, או מוציאו בדרכים אחרים, או שפעמים אכן אומרו.

היו צדיקים חסידיים שאומרים עליהם שהיו אומרים דברים אף שידעו שהשומעים אינם מבינים אותם, כי מוכרח הדבר להיות בעולם. מה עניין ההיות בעולם? פירושו שהדבר מוכרח להגיע לאיזה מקום; אולי החכם השומע ואינו מבין, ישוב ויאמר את הדבר לאחר, ואותו אחר יבינו. אלו הם הדרכים הנסתרים.

כתבנו לחיים: פירוש חדש בדוגמא דלעילא

המלאך סופריאל והכתיבה למעלה

וסבורני שנאמר, כי כל דבר הוא דוגמא דלעילא. מה שאנו אומרים בראש השנה 'כתבנו לחיים' הוא עניין גדול של הכתיבה בספר. ומובן שזהו משל, והיו לנו שיעורים לבאר מהו הנמשל. אך הנמשל לענייננו היום — מה החילוק? אומרים שהקדוש ברוך הוא מדבר, ושהקדוש ברוך הוא כותב. הקדוש ברוך הוא, המלאכים — יש מלאך סופריאל, ואי אפשר לנו להשיגו כלל וכלל. מלאך סופריאל, והוא כותב. ומהו אותו מלאך סופריאל? המלאך סופריאל הוא אותו רבי אבא שכתב את האדרא, שכתב את הזוהר.

דיבור: ויאמר אלקים ושבע הקולות

המלאך סופריאל פירושו הדברים שהקדוש ברוך הוא מדבר, והוא מה שנאמר במעשה בראשית בגלוי, 'ויאמר אלקים' (בראשית א), שזה כביכול באופן כללי הז' תחתונות, שבעת ימי בראשית שהקדוש ברוך הוא אומר. שבעה קולות, כמו שנאמר 'קול ה' בכח קול ה' בהדר' (תהלים כט ד) וכן הלאה. אלו דברים שהקדוש ברוך הוא אומר. כלומר, כאשר הקדוש ברוך הוא מדבר, שואלים תמיד קושיה במעשה בראשית: למי אמר? 'כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד' (תהלים לג ט), למי ציווה, והרי עדיין לא היה כלום?

תשובה טובה: היה בחינת מלכות שבגופו, היה על שם העתיד. אך דבר מה שאפשר להשיג, שייריר לעצמו כביכול שיש מי שיוכל להבינו. 'יהי אור' (בראשית א ג) הוא מאמר כזה שהעולם עדיין יכול להבינו, את הנגלה שבו. וכיוון שהעולם יכול להבינו — אמרו. זהו פירוש 'ויאמר' הקדוש ברוך הוא: יש התגלות ברורה, דיבור ברור שהקדוש ברוך הוא אומר 'יהי אור', 'יהי רקיע' (בראשית א ו), וכן הלאה.

תורה שהיתה כתובה לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה

ומשום כך היתה בחינה של תורה שהיתה כתובה לפניו. עניין מעניין הוא. כמו שאנו לומדים במדרש ובזוהר, שהקדוש ברוך הוא הביט 'הסתכל' בתורה שבכתב 'הכתובה לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה' (עי' ירושלמי שקלים פ"ו), ומתוכה, לפיה, דיבר. כביכול כמי שקורא מתוך הכתב, כאדם, כשם שדוד המלך בנה את בית המקדש, 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל' (דברי הימים א' כח יט) — הוא כתב, נתן הנביא כתב תוכנית לבניית בית המקדש, והשומעים והבונים הביטו באותה תוכנית, ומן הסתם אמרו לבונים כיצד לבנות. או שאדם מביט בתורה וקורא, הוא קורא בתורה, ואחר כך עושה. שהרי זו תכלית קריאת התורה, 'ללמוד על מנת לעשות' (עי' משנה אבות), אחר כך הוא עושה.

והמדרש אומר שכך כביכול ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, שקודם למה שיצא ונאמר, היתה בחינת כתב, תורה שהיתה כתובה לפניו. ותקשה: אם אין עדיין עולם, כיצד יש כתב? על כן אומרים שהוא 'באש שחורה', שכן האש באה לומר שלא תבין את הדבר. הרי אי אפשר לכתוב באש; אפשר לצייר לעצמנו שכותבים באש, אך זהו משל. ומשל האש מבטא בדיוק את זאת, שאין הדבר כתוב פשוטו כמשמעו.

אך מהו פירוש 'כתוב'? הפירוש הוא שקודם שהיה עולם, וכן אחריו באמת, יש כתב. וכתב הוא כביכול מה שהקדוש ברוך הוא רושם לעצמו. יש דיבור אצל אדם, וסבורים תמיד שהמדבר מדבר לזולתו; והרי כתב אף הוא לזולתו, וזה טעון ביאור. מחשבה בעלמא — כלומר קודם שיש ספר, שהרי הקדוש ברוך הוא חפץ לברוא את העולם 'בספר וסופר וסיפור' (ספר יצירה), וקודם שיש ספר אין כלום. יש מחשבה, יש מה שהוא הוגה באמת, אך הדיבור הוא דרגה אחת לאחר מכן. יש דברים שהוא מדבר, ויש דברים שהוא מבין, ומבין שעליו לגלותם אף הם, אלא שעדיין לא הגיע זמנם.

עשרים ושישה דורות עד אברהם אבינו

כמו שהקדוש ברוך הוא המתין כביכול עשרים ושישה דורות עד שיבוא אברהם אבינו, כדי שיהיה לו עם מי לדבר. הקדוש ברוך הוא דיבר עם אדם, ודיבר עם קין, ולא היו מבינים אותו. באותם השבועות שלאחר החטא לא היה חברו; היה מוכרח לדבר עמם. להם אמר כביכול 'יהי אור', 'יהי רקיע', להם אמר. אך לא היה מבין עמם, לא היו דיבורים.

בא אברהם אבינו, ואמר לו הקדוש ברוך הוא, ונתן לו את התורה. ולאחר מכן נתן למשה רבנו את התורה, 'והמכתב מכתב אלקים הוא' (שמות לב טז). והמשנה באבות אומרת שהמכתב הוא מן הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. זהו פירוש אחד לכתב של הלוחות. שאברהם אבינו כבר דיבר מעט, ומכל מקום היה גם דבר כזה של כתב.

הכתיבה על שם העתיד

עתה, לבסוף, מצא מי שיאמר לו — משה, אברהם. וכל מה שדיבר עם כל אחד, הכל טוב ויפה. אך יש הדבר שכתבתי, וכתבתיו לפי שהבנתי שמוכרח אני להוציאו, שאלמלא היה אחד על שם העתיד — 'מחשבתן של ישראל קדמה לכל' (עי' בראשית רבה) — לא היה כתב אף הוא כלל. אך עתה יש מי שיוכל לקרוא את כתבי. אתה יכול לקוראו, ותראה את הדברים שהם פנימיות הכוונה, תראה את משמעות העולם שהקדוש ברוך הוא היה מוכרח לכתוב.

וכך 'כי ברב הימים תמצאנו' (קהלת יא א), מרחוק, מאוחר יותר יוכלו לקרוא כתב זה, לפתוח את המכתב, ולהבין שזהו סוד התורה, וזהו החילוק בין מעשה בראשית לתורה.

כתבנו לחיים: זכרנו בתורה

וכאשר אנו אומרים בראש השנה 'כתבנו לחיים' — יש כתיבה, ואחריה ביום כיפור החתימה — פירוש 'כתבנו לחיים' הוא זכרנו בתורה. ומשום כך אומרים על כל דבר בראש השנה, במלכיות זכרונות ושופרות, 'כמו שכתוב ונאמר', כמו שכתוב בתורה, 'ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב', הכל 'כתוב'. שכן הכתב בא לומר: אכן אנו יכולים לדבר עמך, והדיבור הוא מה שכל אחד יכול להבינו. אך יש בחינות שמרחוק כביכול טובות יותר. אנו מבקשים לשמוע מה שהקדוש ברוך הוא כתב, אנו מבקשים לקרוא, לפקוח עינינו ולקרוא מה שהקדוש ברוך הוא כתב. זו דרגה אחרת לגמרי, דרגה עמוקה הרבה יותר בהבנת המציאות, בהבנת רצון הבריאה, כוונת הבריאה, כוונת המציאות. זו ה'כתבנו לחיים'.

כתבנו בספרך: היחוד הנעלם

פירוש חדש לגמרי: כתבנו בספרך. כאשר אנו אומרים 'כתבנו', אין הכוונה סתם שיש לקדוש ברוך הוא ספר שהוא אומר בו 'מי יחיה ומי ימות' (מוסף ראש השנה). הכוונה שנהיה נכתבים, לא בדיבור בלבד, לא כדבר פיו כפי שהוא לכל אחד. שהרי 'משפט לאלקי יעקב' (תהלים פא ה), לכל אחד הוא עושה משפט, ומשפט אצל המלך הוא בדרך כלל בפה, ויש סופר הכותב. וכאשר אומרים 'כתבנו', אומרים זאת לקדוש ברוך הוא, ולא לסופר. יתכן שהוא עושה זאת על ידי סופר, מלאך כלשהו, אינני יודע. אך הרעיון הוא שאומרים זאת לקדוש ברוך הוא. אומרים 'כתבנו' בתורה הקדומה, בתורה הכתובה לפניו, אותה תוכל רק לכתבה.

ומשום כך צריכה להיות בחינת ריחוק, שכן מה שאדם כותב הוא דבר שעושהו לעצמו, ביחיד. הכותב כותב, ואחר כך הדבר מגיע לאחר. אין זה שאין כאן יחוד, אלא יחוד נעלם יותר. הוא כותב לאחד; אין כותבים לתוך

העולם, ואין כותבים לעצמו, שהרי לעצמו אין צורך לכתוב, ויכול הוא להגות. אך זהו יחוד נעלם. וזהו היחוד הנעלם הקרוי כתיבה, שאותו אנו מכוונים בראש השנה. אף שנראה שהוא זמן של נסירה, זמן שאינו של יחוד אלא של פירוד — פירושו שמבקשים למצוא את הכתיבה. והכתיבה היא על גוף, כביכול על גוף הנוקבא, שזהו כביכול כאשר חותכים, ששם כותבים. וזהו כבר למי שמבין את הסודות.

חזרה אל היסוד: שני אופני הדיבור והכתיבה

נגלה ונעלם, דיבור וכתיבה

נשוב אל המקום שממנו התחלנו. אנו מבינים שתמיד המקובלים, השומעים, הם חלק מן הדבר, אלא שיש בו שני אופנים: יש האופן הנגלה, שאנו קוראים לו עתה דיבור; ויש האופן הנעלם יותר, שאנו קוראים לו כתיבה. ואם אני מקליט וידיאו, אף זו בחינה של כתיבה. ועבודת ראש השנה היא לגלות את שני הדברים. ויש להצניע מעט, וחשוב להצניע, כדבר שלא הגיע זמנו להתגלות, כמו שהזוהר כותבו ויודע שלא יקראוהו היום, ואולי 'ברוב הימים תמצאנו', שבסוף הימים — כמו שכתוב בזוהר — יתגלה הספר. כלומר, מי שכתב את הזוהר הבין שאין הוא כותב לזמנו. ומדוע כתב דווקא? לפי שלא היה לו למי לדבר; ופעם כבר יהיה למי לדבר. פעם יבוא דור, פעם יבואו אנשים שיהיו מוכנים לשמוע את הדיבורים, לקרוא את הכתבים.

והופע בהדר גאון עזך: למדנו סודות התורה

וגילוי הסוד, הגילוי שאנו מבקשים על ראש השנה, 'והופע בהדר גאון עזך' (מוסף ראש השנה) — פירושו: למדנו סודות התורה. שנבין כבר מה שכתבת בתוכניתך קודם שבראת את העולם, ולא רק נשמע מה שאמרת אחר כך. וזו פרשת י"ג מידות של רחמים, שלאחר שביקש משה רבנו 'מחני נא מספרך אשר כתבת' (שמות לב לב), אמר לו הקדוש ברוך הוא: יש לי ספרים גדולים עוד יותר שאינך יודע. 'ויעבר ה' על פניו ויקרא' (שמות לד ו) — אף הוא בעצם קרא, ויתכן ש'ויקרא' פירושו שקרא לו מתוך ספרו. משה רבנו סבר שבספרו של הקדוש ברוך הוא כתוב רק 'אל קנא ונקם' (עי' נחום א ב), 'פקד עון אבות על בנים' (שמות לד ז). הראה לו הקדוש ברוך הוא ספר גדול יותר, ספר עמוק יותר, ספר י"ג מידות של רחמים.

המקבלים מעוררים את המשפיע

מטרת האור: לתת לתחתונים

יש עוד דרגה בכך שהמקבלים מעוררים את המשפיע. אולי היא מקושרת לדרגה העמוקה של יחוד שאנו מדברים בה עתה — מהי כתיבה? אולי לא, ויש להתבונן בכך. אך זהו מה שאנו אומרים, שכל אחד המשפיע, שהוא רב, הרי יש לרב אף הוא הנאה מכך. הוא יכול לדבר לאחר, או שלפחות יש לו למי לכתוב, ובוודאי למי לדבר.

כלומר, כיוון שמטרת האור, מטרת השפע שהעליונים מקבלים, שהרבנים והמדרגות העליונות מקבלים, היא כדי לתת לתחתונים, אם אין מי שיקבל נעשה אף הוא חשוך. זה כלל הדברים. וכשם שכאשר לרב אין תלמידים, מה יאמר? — כפי שאמרתי קודם, הוא צדיק, הוא חכם, הוא יודע לעצמו את מה שאנו קוראים לפי צורך עצמו, מה שדרוש לו לתיקון נפשו, זאת הוא יודע. אך הרי יש הרבה יותר לדעת. ובמובן מסוים אף זה לתיקון נפשו, שכן נפשו היא להיות רב, נפשו היא להיות משפיע. אך אם אין לו מי שיקבל, לא יהיה לו את זה, ולא יהיה לו אלא איזה משהו כפי שדי לו.

חשוב מצד הכלים והכשרונות

ודע כי בכלל חשוב הוא. פעמים יש אדם, ותסבור שחשוב לקדוש ברוך הוא, לשכינה, שיהיה חכם גדול? לא כל כך חשוב. חשוב הוא לפי שיש לו הכשרונות, יש לו הכלים, יכול הוא לדבר עם עוד אנשים רבים — משום כך חשוב, ונותנים לו את הכלים, נותנים לו את ההערות, נותנים לו את החכמה לדבר עם אחרים. אך אם לא יהיו אחרים, לא יהיה לו אף לעצמו.

את עצמו הוא נותן

ואי אפשר לומר שאף אם לא יהיה לו החלק שהוא נותן לזולתו, כביכול הוא אותו חלק. הרי אי אפשר לתת כך, ונבין. כאשר אני מחלק זאת, יש להבין שאי אפשר לחלק כה יפה ולומר שמה שהתחתונים משפיעים על העליונים, שהם קובעים כמה אור יקבלו העליונים — שאין זה נוגע לחלק, שאותו אנו קוראים היחוד. היחוד התדיר שהוא לצורך התחתונים.

יש אפוא להבין שאין זה כה פשוט, שכן כל אחד מבין ש'דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב'. דבר שאדם מדבר, ואין הוא שלו, אין הוא נוגע לו. הרב אינו דבר האומר סתם דברים, אין הוא בחינת מעביר, כמו שדיברנו. בחינת מעביר היא בחינה חלשה מאוד. אין הוא תעלה, שנאמר על הרבנים שהם רק תעלה. אלא הדרך שבה הוא תעלה היא עצמה שהוא מפנים לעצמו, מבין לעצמו את הדברים שהוא מלמד. אם אין אלו דברים הנוטלים את נשמתו, הנוטלים את נפשו ועושים אותו גדול יותר וברור יותר, לא יוכל ללמדם לזולתו; אין הוא משחק, אין הוא תיבת דואר, אדם הוא.

וכך, כאשר מחלקים בין בחינת יחוד לשפע לצורך עצמן ובין השפע לצורך ההשפעה, יש להבין ששני מיני השפע משנים את הדבר, משנים את העליון, משנים את המשפיע. ועל כן אם אין מקבל, אם אין המקבל מסוגל, אין זה רק שלעליון אין כביכול חלק נוסף, כאילו אפשר לחלקו לשני חלקים. הרי אי אפשר לחלק לשני חלקים. 'את עצמו הוא נותן' — רב אמיתי, מידת החכמה האמיתית, התחלת העליונים, הספירות העליונות, נותנים את עצמם, אין הם נותנים דבר אחר. זו תכונת כל השפעת חכמה. רב המלמד את תלמידו, אין הוא שולח לו מידע שנטל ממקום אחר, אלא נותן לו את עצמו. את עצמו הוא נותן, כשם שהקדוש ברוך הוא נותן לנשמות ישראל — הקדוש ברוך הוא הרב של כל ישראל, סוף כל דבר, והוא נותן את עצמו.

זו הידיעה. ועל כן כאשר לתחתונים אין, וכאשר אין להם כלי קבלה, ואינם מוכנים לקבל, אין לו את עצמו כביכול. ותשאל: מצד עצמו? מצד עצמו שבעצמו, אמן כן יהי רצון. אך אותו 'עצמו' אולי אינו כה מעניין. כל עניינו יכול להיות בבירור אצל אנשים שתפקידם להיות רב. אם לא יהיה רב, לא יהיה רשע מרושע, אף לא יהיה אולי סתם כלי ריק — לא יהיה לעצמו. אך לפי שיש לו מי שישמע, ולפי שהוא ניגש בדרך גילוי או בדרך העלם, יש לו למי, והוא עושה לאחר, ואז נעשה הוא עצמו דבר אחר אף הוא.

תנו עז לאלקים: הכל תלוי במעשי התחתונים

זו תהיה הבנה עמוקה יותר של מה שאנו אומרים 'הכל תלוי בשכינה', הכל תלוי במעשי התחתונים. ומשום כך אנו אומרים כביכול 'תנו עז לאלקים' (תהלים סח לה), שמה שאנו עושים תלוי בו — שכביכול הספירות העליונות עצמן, שמות הקודש עצמם, תלויים במעשינו. לא רק אילו אפשר היה לחלק, אלא שכן מה שהם נותנים הוא בעצמם, ואם אין להם מי שיקבלנו, לא יהיה אף לעצמם.

לגדל לשם השם

יוצא אפוא, שמלבד בחינת הכתב, שבה אנו מבקשים להוציא את היחוד הקיים דווקא על ידי כתב, יש גם העניין שאנו אומרים שאנו מבקשים לגדל לשם השם, לגדל את שם המשפיע, את שם האב, את שם הרב. וכיצד מגדלים? לא מפני שחסר לו דבר, אלא מגדלים על ידי זה — שיש למי לדבר, ואז יהיה הוא עצמו מה שצריך להיות.

זו הכוונה כאן, הן לכל אחד כלפי מה שהוא משפיע, והן כלפי מה שהוא מקבל. אדם צריך להיות מקריב את מקומו, כל אחד, ובוודאי כל זכר, 'יראה כל זכורך' (שמות כג יז). ובאמת אף לכל אשה יש בחינת השפעה. כל אדם בעולם, מלבד אולי תינוק קטן, ממש תינוק בן יומו, אך בכל גיל ובכל שלב שכבר בן חמש שש הוא, ויש לו אחים קטנים ממנו — בקיצור, כל אחד שאני מדבר עמו, אני וחברי, כולנו בחינת משפיעים ובחינת מקבלים.

וכדי למצוא את השידוך, למצוא את הקשר כראוי, שיהיה למי לדבר, ואם אין — שנוכל לזכור את סוד הכתיבה ולנסות לבטאו. וכן שלפי כמה שהוא משפיעי, נכוון כלפי הדבר. אף המשפיע צריך לכוון כלפי המקבל, אם אינו הוגה בכך.

הפרדוקס של שער ההקדמות

ומעניין מאוד שהדרך — זו כסתירה שלומדים בשער ההקדמות — שלפי כמה שהמשפיע מביט על עצמו, מביט על מה שלמעלה ממנו, מכיר את מקומו

כלפי מה שמעליו, שזו בחינת יראה, אז הוא מקבל לעצמו, אך אינו נותן לזולתו, וכביכול חשוך צדו הפונה כלפי מטה. ואם הוא פונה כלפי מטה, יהיה כביכול חשוך אצל צד אחר. זהו כפרדוקס שיש להתמודד עמו, ולנהוג מעט כך ומעט כך.

אך אחד היסודות הוא כדי להתעלות מעל הפרדוקס: שהדרך שבה הוא מקבל מה שלמעלה ממנו היא על ידי התעוררות מה שלמטה ממנו. הדרך שבה השכינה מקבלת אור היא בכך שאנו מעוררים אליה, ובאמצעות זה היא מקבלת מן הז"א. הדרך שבה הז"א מקבל אור היא בכך שהשכינה פונה אליו, ואחר כך הוא מקבל מוחין מאבא ואמא, וכן הלאה, וכן למעלה ולמעלה. זו הדרך הנורמלית, הדרך הנכונה. ובדקות יש פעמים או זה או זה, והדקות נוגעת לזמנים שאנו מדברים בהם, שהם כפירוד, כי צריך הוא לנהוג כך או להיפך. אך התיקון של זה, העבודה, היא להראות שהוא אותו דבר.

כל דבר אינו לעצמו: הכלל והפרט

עד כאן תורה היוצאת מן הלב, לפי המציאות, לפי המצב שאנו בו בשיעור זה של ערב ראש השנה. ומוכרחים אנו להזכיר, וכ'ערב ראש השנה' לא שכחנו זאת מעולם, כמו שאנו מדברים עתה — שמציאות כל דבר אינה לעצמה. אין דבר בעולם שהוא לעצמו בלבד, שהוא עומד לפני עצמו. לכל דבר יש דברים שלמעלה ממנו ודברים שלמטה ממנו. לכל דבר יש דברים שכלפיהם הוא בן, ודברים שכלפיהם הוא אב, כמו הביצה. אין דבר כזה באופן מוחלט, שדבר מנותק מזולתו.

המערכת האדירה: מעשה עולם

וכל מה שאנו עושים בראש השנה ובכל השנה הוא לתפוס היכן אנו במערכת האדירה, במערכת הקרויה מעשה עולם, 'אתה זוכר מעשה עולם' (מוסף ראש השנה), והוא נותן לכל אחד את עניינו. אלא כמה אדם מבין בדיוק היכן הוא שייך, ויש לו למי לדבר, ויש לו ממי לקבל, ויש לו עם מי לקבל.

חברים: מקבלין דין מן דין

ויש בחינת חברים, שהם על אותה דרגה שלו. אך אף החברים — הדבר מעט מורכב. סבורים בני אדם שחברים פירושם שווה בשווה, אך שווה בשווה אינו מציאות; אילו היו שווים בשווה, היה זה אותו דבר. חבר אמיתי הוא 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט יח), הרי הוא כמותך. אך כמעט בגשמיות, בעולם הזה אין דבר כזה. תמיד החברים הם כמו שכתוב 'ונותנים באהבה רשות זה לזה', והתרגום אומר 'מקבלין דין מן דין'. 'וקרא זה אל זה' (ישעיה ו ג), אומר התרגום, 'מקבלין דין מן דין'. בתרגום מילולי חפוז: קיבלתי ממך ואתה מקבל ממני. מתחלפים אנו, רגע כך ורגע כך, ואולי באותו הרגע יתכנו שניהם. הדבר יכול להיות דק מאוד ומורכב מאוד, אך החברים באופן כללי הם אנשים שהם כמו על דרגתי.

בשבילי נברא העולם: חלק, לא מנותק

וזאת יש לזכור, את המציאות הגדולה יותר, את הדרגה הגדולה יותר שבה אנו מונחים, שכל אחד עושה את חלקו, את תפקידו. יש עולם שלם, וחלק מתפקיד כל יהודי הוא להיות משפיע על כל העולם, 'חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם' (משנה סנהדרין פ"ד). ומה יהיה דמיוני — שאתפלל וכל העולם ישתנה? על זה יש להבין בבירור, מכיר את מקומו. במובן מסוים כן, ואף שאיני יודע באיזה אופן, ואף שהוא רק מעט, וצריכים עוד כל שאר האנשים שיתפללו, צריך שעוד כל שאר האנשים יעשו — טוב מאוד. אך אי אפשר שאדם ירגיש שהוא מנותק, אי אפשר. אין אף אדם אחד, אף יהודי אחד, שאינו משנה דבר מה כלפי כל העולם. יכול להיות שהוא חלק קטן מאוד, יכול להיות שהוא רק... יש ביליון בני אדם, והוא ביליונית האחוז, אתה אומר. טוב מאוד. אך הוא אחוז מן... לא אחוז המנותק מן הדבר.

עולם הוא מערכת, מערכת הבנויה לקבל שפע מלמעלה ולתתו הלאה. ומי שמתחת לעולם, לך דע. אי שם נמצאים החלקים הנשברים של העולם, חלקי השבירה שעדיין קיימים. כך הוא כל עולם שלם. ומשום כך יש כל כך הרבה בני אדם. 'נברא אדם יחידי', שיאמר 'בשבילי נברא עולם'. אך מהו 'נברא עולם'? פירושו כל שאר בני האדם. ומדוע יש כל כך הרבה בני אדם? לפי שהעולם אינו יכול להיות מה שצריך להיות בלא כל אדם, בלא כל בני האדם. לא באופן מנותק. לכל אחד יש חלקו, אך לא כל אחד לחוד. זו הבחנה חשובה. מדברים פעמים רבות שיחות, שלכל אחד יש האינדיבידואליות שלו, וסובר הוא שיכול לפעול בנפרד מכל העולם. אך כל אחד יכול לפעול דווקא לפי שהוא אי שם בין אביו ובין בניו. זו המציאות של כל אדם, הן כלפי עצמו — כמו שאנו קוראים עבודת השם, ולהבין וללמוד ולהתפלל — והן כלפי שאר העולם, כלפי הכל.

כל מלאכה מקושרת בכל העולם

כמו שלאדם יש מלאכה, ופשוט הוא עושה — הוא נוטל איזה קלט שהוא מקבל, ונוטל איזה שכל שאף הוא קיבל ממקום מה, ועושה אותו מעט טוב יותר ונותנו הלאה. זהו חלק מכל העולם. אין מלאכה אחת בעולם שאינה מקושרת בשאר כל העולם.

בתוך עמי אנכי יושבת: בקשות פרטיות בראש השנה

הטעות של אי-התפילה על עצמו

עניין ראש השנה, כמו שאנו מדברים מן הזוהר, 'בתוך עמי אנכי ישבת' (מלכים ב' ד יג). 'בתוך עמי אנכי יושבת' אינו אומר שלא יהיו לאנשים בקשות פרטיות — טעות גמורה, טעות גמורה. אומרים בני אדם שלא יתפלל על עצמו. איזה דבר הוא זה? כיצד אתחיל? הרי אינני מעצמי. אי אפשר. טעות גמורה. 'בתוך עמי אנכי יושבת' פירושו שאיש האלקים אומר לאלישע: אינני זקוק להגנה. הרי יש מלך או שר צבא, מלכות לעולם עם צבאותיה, ה' צבאות.

תפילת חנה: ה' צבאות ובקשה פרטית

מה אומרת חנה 'ה' צבאות' (שמואל א' א יא)? הקדוש ברוך הוא הוא מלך על כל הצבאות, עליונים ותחתונים, על כל המלאכים, על כל השרים, על כל חלקי הטבע, על כל דבר בעולם. ומה אומרת, מה פירושו? הגמרא מתלבטת: היא הראשונה שאמרה 'ה' צבאות', ומה עניינה כאן? מה שחנה אומרת הוא בקשה פרטית. כיצד אפשר לומר שאין לבקש בקשה פרטית בראש השנה, בשעה שחנה עומדת בראש השנה, ומזמרת את שיר התורה, ומבקשת? 'ונתתה לאמתך זרע אנשים' (שמואל א' א יא), שיתן לה בן. ומובן, מי שלומד הלאה בספר רואה שאותו בן אינו בשבילה, שהרי אמרה בבירור 'ונתתיו לה' כל ימי חייו' (שמואל א' א יא), נתנה אותו לקדוש ברוך הוא. ושמואל הנביא היה שקול כמשה ואהרן, הוא החיה את כלל ישראל כביכול, כשם שהגואל גאל את ישראל כביכול מן המצוקה של תקופת השופטים, מן השבר שהיה להם, והוא ייסד את המלוכה. שמואל הנביא — בלעדיו אין יהדות.

והכל התחיל מחנה, ורואים שתפילת חנה, שהיא נשוא ההפטרה שאומרים, מדברת מכל העולם, 'וירם קרן משיחו' (שמואל א' ב י). ומהו 'משיחו'? משיחו הוא המלך, המנהיג, אין זה סתם.

אינך נולד מן האוויר

והפשט פשוט מאוד, וסבורני שאין להתבלבל. אין דבר כזה. בוודאי צריך אדם להתחיל מעצמו, אך הוא מבין שאינו לבדו, שאינו נולד מן האוויר, ואינו הולך אל האוויר. שייך הוא לאביו, שייך למשפחתו, שייך לעמו, שייך לכל העולם באופן הכי כללי. שייך הוא, נאמר, למשפחות אדם. יש הרי בהמות, 'אדם ובהמה תושיע ה'' (תהלים לו ז), יש הרי עצים, הכל יש. שייך הוא — שייכים אנו מעט לכל אלה, כל אחד שייך לכל הדברים האלה, ומעט הוא מקבל מהם, ומעט הוא משפיע עליהם. זו המערכת שבה פועל העולם.

ותתפלל על ה': עולם התיקון

וכאשר חנה רואה שחסר דבר בעולם, פירוש הדבר חיסרון. 'והיא מרת נפש ותתפלל על ה'' (שמואל א' א י). היא ראתה, כמו שהספרים החסידיים מבארים 'ותתפלל על ה'', שהיתה צריכה לבקש על הקדוש ברוך הוא. מהו 'והיא מרת נפש ותתפלל על ה'? הרי כתוב 'והיא מרת נפש', היא שבורה, אין לה ילדים, ועוד יש לה ענייני שלום בית, ענייני צרות, 'ותתפלל על ה''. פשוט מאוד: היא אומרת, בוא הלום ריבונו של עולם, ה' צבאות, הרי אתה האלקים העושה הכל. יש הרי סדר, אנו כביכול צבא, כלומר צבא. לכל אחד

תפקידו. ואם לחייל אחד חסרה יד, חסרה רגל, הוא שבור באיזה אופן, אין הוא יכול להיות חייל, אין הוא יכול לתפקד. יש חיילים גדולים יותר, יש שרי צבאות, ולכל אחד מקומו, אין נפקא מינה. כל אחד נחוץ. ומצד היותך ה' צבאות, עליך לעזור לי.

אל תחצה את הקו

והזוהר אומר: אל תסבור שצריכים לדבר, 'היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא' (שמואל ב' ד יג), אל תסבור שצריכים לעשות לך הגנה מיוחדת, שתחצה את הקו. אינך צריך לחצות את הקו מן המקום שאתה בו, שהקדוש ברוך הוא כביכול ידבר עמך. כמו שאת, את אשה, את זקוקה לילדים, וקיבלת ילדים במישרין בדיוק כפי מקומך. אדרבה, זהו עולם התיקון. עולם התיקון הוא ה' צבאות, שכל אחד במקום שהוא בו, שם מקבל הוא את שפעו הנצרך לו והנצרך לתלויים בו, והנצרך שיוכל להיות מקבל אמיתי לאלה המשפיעים עליו.

זו הרי המציאות של העולם. מה שאדם מתפלל על צרכיו, הוא מתפלל על צרכי העולם, הוא מתפלל על כבוד השכינה — אין אלו שני דברים אחרים, אלא שני דברים שהם אחד. אדם שהוא קטן-מוח, זה חיסרון הדעת, חיסרון ידיעה. בוודאי צריך להבין את שם צבאות. זה חיסרון ידיעה, שאין יודעים את השם. עד חנה לא ידע איש את השם, והיתה בכך אכן בעיה. מי שלומד תקופת השופטים רואה שכל אחד אמר לעשות שבת לעצמו. אך אם מבינים את שם צבאות, אין בכך שום בעיה.

אלהי מערכות ישראל

וזה הדבר החשוב ביותר שיש להבין. הקדוש ברוך הוא הוא 'אלהי מערכות ישראל' (שמואל א' יז מה), הקדוש ברוך הוא הוא שם צבאות, מכל צבאות העולם, צבא מרום על המרום ומלכי האדמה על האדמה. חלק אנו מכך. וכל אחד בדיוק לפי מקומו שהוא בו. פעמים צריך אדם לזוז, שהוא עצמו חלק מן הדבר, אך אינו במקום הנכון — כמו חייל שאינו במחלקה הנכונה, שאינו בחטיבה הנכונה של הצבא. אז תפילתו: הזז אותי אל מקומי, הרי אתה רואה שכאן אינני מתאים, כאן אינני משתלב, משנה מקום — עליו לשנות את מקומו. טוב מאוד.

אך יסוד הדבר: אל יסבור לרגע אחד שאנו דברים פרטיים. אין אנו דברים פרטיים, אלא פרט מכלל. אין דבר כזה, פרט בלא כלל אינו קיים. ומה שאנו מתפללים, מה שאנו עושים, אנו עושים בשם כל ישראל, עם כל היהודים, עם כל בני העולם, או בוודאי מעשה עולם, כל יצירי קדם, עם כל הדורות שהיו ושעתידים להיות. וכשאומרים דורות — כאשר לאדם יש ילדים, הוא הוגה בילדיו, בנכדיו, באביו, בסבו. וזה מקומו בתוך המערכת הגדולה יותר, של כל הדורות שהיו, עד אדם הראשון, עד נח, עד כל הדרכים, עד משיח, מכל הדרכים.

אדם הראשון: נשמות תלויות בכל אבר

ואנו נבראים שיש להם גוף כבהמה, ויש להם אף חלק הצומח כצמחים, ויש להם חלק הדומם ככל דומם, והוא בא באמת מהם. המינרלים שבגוף האדם הם חלק מן העולם, מסדר המחצבים שבעולם. וזה הכל יותר. להתפלל על כל העולם אינו שונה מלהתפלל על כל העצמי.

והחכמה הנכונה, התפילה הנכונה של ראש השנה, היא כמו אדם הראשון, שהוא ידע כביכול, כמו שכתוב במדרש, והאריז"ל מבאר זאת בחוזק רב בדרושיו ובשער הגלגולים, שאדם הראשון ידע שיש נשמות תלויות בכל שערה מאדם הראשון, בכל אבר. הוא ידע, שכן להיות אדם הראשון פירושו שאדם יודע — וזה כציור, כמשל: יש חלקים בעולם השייכים לידי, יש השייכים לציפורניי, יש השייכים לראשי, יש השייכים לרגלי. ועל ידי שכולם כלולים בו, על ידי שיהיה כלול מכולם, במקומו הוא מתפלל על כולם, פועל על כולם, מתקן את כל העולם. זו ההקדמה השנייה החשובה שמוכרחים לומר, שמחויבים לומר לפני ראש השנה.

הדבר השלישי: סדר העבודה והפרט הפרטי

הכלל והפרט בסדר התפילות

הדבר השלישי הוא דברים פשוטים שיש בסדר העבודה של ראש השנה, בסדר התפילות, בסדר המנהגים של ראש השנה ושל כל הימים הקדושים. כל כך הרבה פרטים, כל כך הרבה דברים העוברים, אין שיעור לדברים. ומעט כמו שדיברנו עתה על הכלל והפרט, מבלבל הדבר אנשים חזקים מאוד, לפחות אנשים שיש להם מעט שכל בעניניהם, ואינם רק בחינת עבד כמו שדיברנו. אין הוא רק עבד העושה הכל, ולא נוגע לו, ואין נפקא מינה לו מה כתוב במחזור, אלא אומר: מה הוא עושה? ומבקש איזה תבלין, איזו הבנה.

וכאן יש רשימה שלמה, סדר אדיר. כאן אומרים סליחות, וכאן אומרים התרת נדרים, וכאן אומרים אקדמות קטנה, וכאן אומרים שמונה עשרה, וכאן אומרים מלכיות זכרונות ושופרות, וכן הלאה כל פסוקי דזמרה. כל כך הרבה דברים, כאשר מתפללים בבית כנסת המאריך או המקצר, על כל פנים כל כך הרבה דברים שעושים.

אל תפרוש מן הציבור: שני דינים אחרים

ומה שצריך לעשות: אדם, כמו שאומרים 'בתוך עמי אנכי יושבת', שאי אפשר להיות נפרד. אין דרך אחרת. יש איזה פירוד, יש איזה עולם השבירה, אין זו שלמות הנפש, שאדם אינו יכול להיות כלל בשום אופן נפרד מבית המדרש, מכלל ישראל ומה שהם עושים — שעושים כפרות, סליחות, תשובה ותשליך בראש השנה וכו' וכו'. זה דבר בסיסי מאוד הנחוץ. אך אדם אינו יכול להיות מבולבל, אין הוא יכול להיות סתם אחד העושה כל מה שכתוב, או שהוא מחפש שיהיה לו טעם, חיות, התעוררות בדרך שלומדים — הקרויה על הכל, אף היא אינה נוגעת.

ומה שאנו אומרים תמיד הוא שפשוט מאוד ששני דינים אחרים הם. מה שצריכים להיות חלק, 'אל תפרוש מן הציבור' (משנה אבות פ"ב), זו בחינת הציבור, כמה שהציבור דורש. אם אחד הוא הבעל תפילה, צריך הוא לעבור לפני התיבה בכל, ולזמר ולעשות. ואם אינו, צריך הוא להשתתף כמה שנחוץ, לא יותר מזה, אלא מצד השתתפות עם הציבור. ומה נוגע לאדם עצמו? מה נוגע לתיקון נפשו הפרטי, שדרכו יוכל לכלול עצמו בציבור באמת בדרכים האחרות?

אין ללכת לפי אותו סדר. ולא רק שאין ללכת, אלא אי אפשר ללכת לפי אותו סדר. הסדר, מה שהוא המחזור שלנו, הוא כהשלמה של עשרות ומאות דורות, שכל אחד הוסיף בו חידושו ועשה סדרו, ומתוך זה נהיה. מה שנוהגים בדרך כלל נהיה איזה מהלך השווה לכל נפש באיזה אופן. נכון, ואיני אומר שהוא מוקשה.

אך אדם שיש לו רגש מסוים, שיש לו בקשה מסוימת, דרך משל, הוא מבין מה עליו לעשות. עליו למצוא אחד מן הקטעים, אחת מן התפילות המדברות אליו. או שיש אופן שמשתמשים בכל דבר כדי להגיע. אדם מבקש להגיע לדרגה רוחנית מסוימת, לרגש מסוים, למחשבה מסוימת, לכוונה מסוימת, ואומר מחזור עד שהוא מגיע לשם. זו אחת העצות, שכתובה בבעל שם טוב — אין הוא אומר ממש כך, אך זו אחת הדרכים שאפשר לנקוט. או שהוא עושה לעצמו סדר לפי מה שהוא מבין: מה דאורייתא, מה דרבנן, מה מנהג. איני יודע אם דווקא את הדאורייתא צריך להדגיש יותר, אלא מה שהוא יותר עיקר, מה שהוא יותר מרכזי אצלו, אותו הוא עושה סדר ואותו הוא עושה. זו הדרך לעשות דברים.

המשל של הסליחות: ראש השנה אינו יום הסליחה

וסבורני שאפשר לראות זאת, ומעניין מאוד, ואני מבקש להדגישו: סבורני שכך צריך להשתמש בחלקים. אפשר לראות שזה בדיוק מה שכל היהודים בכל הדורות עשו. אמשול משל: היום ערב ראש השנה. ראש השנה הוא מצוה של תקיעת שופר, אומרים מלכיות זכרונות ושופרות, אומרים תפילות ראש השנה — הכל ברור מאוד מה ההלכה מדאורייתא ומדרבנן. ויודעים שעל פי ראש השנה הוא יום הדין, 'בראש השנה יכתבון' (מוסף ראש השנה, ונתנה תוקף) וכו', כל אלה דברים ידועים.

אך עבודת ראש השנה היא כל אחד לפום דעתיה. ורואים בבירור, לפחות במנהגנו — איני יודע אם אולי יש מנהגים אחרים — שבראש השנה אין

אומרים סליחות. ראש השנה אינו זמן לומר סליחות, ראש השנה אינו זמן לעשות תשובה ולהתפייס. יום כיפור הוא זמן של סליחה. חשבתי קודם, כאשר דיברו על כתיבה, מעניין מאוד שבסליחה אין אומרים 'יכתב סליחתי', אלא אומרים תמיד 'ויאמר ה' סלחתי כדברך' (במדבר יד כ). ויתכן שהדבר נוגע ל... אפשר להמשיכו עם השיחות שדיברנו, ויש להתבונן כיצד. אך על כל פנים, סליחות אינן דבר של ראש השנה.

מדוע אומרים סליחות בערב ראש השנה?

עם כל זה, כל היהודים אומרים היום סליחות לפני ראש השנה, כל היהודים כמעט. איני יודע אם היה כך מנהג מאז — הרמב"ם אומר סליחות רק בעשרת ימי תשובה — אך כל היהודים היום אומרים סליחות כבר לפני ראש השנה, מעט יותר או מעט פחות. ומה פשר הדבר? מה עניינו כאן? ראש השנה אינו יום הסליחה. ובטוח אני שהפירוש הוא — מי שמעיין בסליחות של ערב ראש השנה, דרך משל, יכול לראות זאת בבירור מאוד. ויש כל כך הרבה סליחות. סבורני שלא נעשו כדי שאחד יוכל לומר את כולן. יש, כמו שאמר הרבי מקוצק, שאי אפשר לומר תהלים: דוד המלך נטל שבעים שנה לומר תהלים, כיצד אפשר לומרו ביום אחד? ווארט עמוק מאוד, והוא אמת מאוד.

מנהג העולם כבר עשה דבר שהוא פחות או יותר שווה לכל נפש, המערכת פועלת, וטוב הוא לכל אחד. אך באמת לומר סליחה — כלומר, כל אחת מן הסליחות כתב אדם ששרוי היה מעט כך. חשב יהודי: אני חפץ לגשת אל ראש השנה, אני חפץ לעשות את עבודת ראש השנה בשמחה — וצריך לעשותה בשמחה, בהתרוממות המוחין, צריך לעשות ראש השנה. אך אין הוא יכול, יש לו בעיה, בעיה אישית, לא בעיה כללית. שיש מצוה לתקוע בשופר, ולומר מלכיות בשמחה — זאת הוא עושה, אין לו בעיה. אך אדם הוא, ויש לו נפשו שלו, אף הוא אדם. הוא מרגיש שחטא כל השנה. כך הוא מרגיש. לא כל אחד מוכרח להרגיש כך, אך כך הרגישו היהודים. איש אינו מחויב להרגיש כך, אך על פי רוב מרגיש אדם כך, שכן אדם הוא אדם, ובמשך השנה עושה הוא בקטן ובגדול. יש הרי סדר נורמלי. איני אומר שמוכרחים, אך רוב בני האדם מרגישים ש...

והוא חפץ בראש השנה, חפץ לעשות את עבודת ראש השנה. זה ממשי מאוד, זה הדבר הממשי ביותר. אך עתה אין הוא יכול. הוא מרגיש שעליו להיטהר מעט, שעליו להתפייס מעט עם הקדוש ברוך הוא, שעליו לפעול דבר מה כדי שיוכל לומר ראש השנה. מה שהוא עושה — כל הסליחות שבערב ראש השנה כתבו אנשים שניסו באופן אישי להתפייס עם עצמם, עם האלקים, עם התורה, עם היהדות לפני ראש השנה, כדי שבראש השנה יוכלו לעשות מה שעליהם לעשות.

כתוב את סליחתך שלך

ואחר כך כבר נהיה סדר נוסף, שכבר צריכים לומר סליחות. טוב מאוד, ואומר אני שיש אופן שנעשה איזה דבר של ווערטער, אך חשוב מאוד להוציא דבר זה בכל יהודי. הדבר האמיתי בעבודה הוא שאדם צריך לכתוב את סליחתו שלו, לא מאה. אדם אומר: אני עושה את שלי; וכי אעשה חמש מאות סליחות, איני יודע מה אמרתי בימים אחרים? לא! כל אחת מן הסליחות, פחות או יותר, כתב אדם אחד בשנה אחת, לפי שזה מה שהרגיש, זה מה שהוצרך כדי להתפייס כדי שיוכל לעשות את השנה.

מי שיכול לכתוב סליחה, כותב ועושה סליחה. מי שאומר תהלים, מוצא פסוק אחד בתהלים, פרק אחד שעושה מה שעליו לעשות. או שעושה התבודדות, או שאומר חידושי תורה. יש כאן דרכים רבות שבהן הוא עושה דברים.

שתי עבודות נוספות: אוצר עשיר

יש שתי עבודות נוספות, וסבורני שחלק גדול, אף במחזור של יום טוב יש חלקים כאלה, ואנו מדלגים על חלק, שכן נראה שהבינו שאין הוא נחוץ לכל אחד. אומרים את הסליחות, ויש מקומות שמדלגים על חלקים, לפי שמבינים ש... אך כל אחד צריך — או שהוא מוצא, אוצר עשיר מאוד הוא, הסליחות עם המחזור, אפשר למצוא מכל היבט, מכל נקודת מבט. אין מוכרחים את הכל. אפשר לומר תורה. מדוע צריך כאן זה וכאן זה? כל אחת כתב אדם שביקש פשוט — מלבד מה שצריך להגיע אל הכלל, לתקוע בשופר, לומר מלכיות זכרונות ושופרות, לעשות הכל — הוצרך למצוא דרך שבה הוא מבקש להכשיר עצמו כלפי הדבר. וזאת עשה, וזאת צריך כל אחד לעשות: או למצוא קטע, או למצוא זמן, או כל אחד לפי אופנו שהוא יודע שתיקונו פועל.

סיום

ובזה נסיים להיום. שילמדו בחוזק רב את הפקודים על ראש השנה ואת המצוה בזוהר, אך איני מאמין שיש לי עתה זמן. וכבר ארוך השיעור די, על כן נסיים כאן ונאחל זה לזה שנה טובה. לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים.

תמלול מלא

ערב שבת שיעור אין ספר הזוהר — ערב ראש השנה תשפ"ז

הקדמה: די סטרוקטור פון די ערב שבת שיעור

טייערע אידן, היינט איז ערב ראש השנה תשפ"ז. איך מיין אז ס'איז שוין לפחות די צענטע ראש השנה וואס אונז לערנען די שיעור פאר ערב שבת און ערב ימים טובים יעדע וואך. אזוי האפן אונז ווייטער ממשיך צו זיין די ערב שבת שיעור נאך פאר צענדליגער יארן. א שיעור פון ספר הזוהר, וואס מיר פרובירן ארויסצוגעבן אביסל מער באופן פנימי — מער אמת'דיג — נוצנדיג די שפראך און די לשונות פון די מקובלים, פון די זוהר, פון די חסידישע ספרים, וואס געבן ארויס א חידוש אור. און דער וועג וויאזוי מ'קען רעדן פון זיין א איד, און ממילא וויאזוי צו זיין א איד, ווייל אונזער נשמה בויעט זיך פון די דיבורים, פון די דברי תורה, פון די דברי תפלה וואס אונז רעדן און וואס אונז טראכטן.

ס'דרייט זיך איבער א בלעטל, ס'דרייט זיך איבער די סדר מעגל השנה, תקופת השנה, אלס לשונות פון סירקלס וואס דרייען זיך ארום. אונז געדענקען, **מאין באת ולאן אתה הולך** (משנה אבות פ"ג), און מיט וועמען קומען און גייען אונז — די אלע חברים, די אלע רבי'ס וואס אונז לערנען פון און מיט, וואס זיי לערנען פון אונז. דאס איז א חלק פון די סטרוקטור, א חלק פון די אור התורה אליינס: די חברים מקשיבים, די חברים וואס קריטיקירן, די חברים וואס הערן יא אויס, און די חברים וואס הערן אפשר נישט אויס.

עז ישראל, דער אייבערשטער וועט העלפן וועט מען מאכן א חבורה וואס זאל לערנען יעדע פרייטאג אינדערפרי צוזאמען, ס'זאל זיין אסאך מער לעבעדיג און מער געשמאק; יהי רצון אז ס'זאל געשען נאך די יאר. אבער ביז דערווייל לערן איך עס פריוואט, ס'ווערט נאר רעקארדעד, און ס'איז דא א ריזען פאר דעם פארוואס ס'איז אזוי. מ'וועט זיך מתגבר זיין דערויף און טרעפן א וועג צו קענען מאכן דאס אויך בחבורה.

די חברים אלס חלק פון די יחוד

אבער אפילו אזוי, איז די חברים, די צוהערערס, א חלק אזויווי די דין פון תורה. ס'איז אלעמאל דא בחינת יחוד זכר ונקבה, וואס הייסט בחינת קודשא בריך הוא ושכינתיה. יעדער **שנים שיושבים ועוסקים בדברי תורה שכינה ביניהם** (משנה אבות פ"ג), טייטש על פי קבלה, איינער פון זיי איז א מרכבה פאר די שכינה, און איינער איז מרכבה פאר די בחינת המשפיע לשכינה. ס'קען זיין נאך העכערע מדריגות: אויב א רבי מובהק שלמדה תורה, איז דאס א מדריגה פון פנימיות אבא ואמא. און אזוי ווי א טאטע — **אב אביו שביעו לחיי עולם הבא** — דאס הייסט חיצוניות אבא ואמא, אדער ישראל סבא ותבונה, וואס דאס איז די מדרגה פון א גשמיות'דיגע טאטע.

די סטרוקטור פון לימוד התורה און די מציאות העולמות

די סטרוקטור פון לימוד התורה איז די סטרוקטור פון די מציאות העולמות, פון די מציאות הספירות, פון די אינערליכע וועג וויאזוי די וועלט ארבעט אמת'דיג. די יסוד היסודות וואס אונז לערנען פון די זוהר איז, אז גארנישט געשעט נישט אן א מקבל; אלעס איז תלוי — **הכל תלוי בשכינה, בזאת יבא אהרן אל הקדש** (ויקרא טז ג). דאס איז די שכינה, וואס איז אמת'דיג דער מרומז אין די טאג פון ראש השנה, די יום המלכות. אלעס איז תלוי אין די שכינה, אזוי ווי אלעס איז תלוי בתחתונים.

דער רמ"ק'ס פשט: אן אור מוז האבן א מקבל

אונז לערנען אסאך מאל בשם דער רמ"ק, און אזוי פארשטייט ער די זוהר הקדוש: אז די השפעה עליונה, מבחינת וואס ער איז אליינס, שטערט נישט קיין חילוק צו ער האט תלמידים. אויב ס'וואלט געווען א צדיק פאר זיך אליינס, וואלט נישט געווען קיין חילוק ווער זיין תלמידים זענען — לצד די בחינתו אצל עצמו, וואס מיר רופן בחינת אין סוף בערך עצמו, די בחינת המשפיע בערך עצמו.

אבער די גאנצע ווארט פון אן אור, פון א שכל, איז אז ער מוז ארויסגעבן — **טבע הטוב להיטיב**. און ארויסגעבן קען מען נאר אויב ס'איז דא ווער ס'זאל מקבל זיין. הגם ער איז מלא כל טוב, קען ער זיך נישט ארויסגעבן אויב ס'איז נישט דא ווער ס'זאל עס נעמען. דאס איז די ערשטע סטעפ פון פארשטיין אז אלעס איז תלוי לפי מעשה השכינה, לפי מעשה התחתונים, וואס זענען מרומז אין די שכינה, וואס ברענגען עס צו די בחינה פון המשפיע און צו די בחינה פון המקבל.

דער צורך פון א מקבל: פארוואס שרייבט מען א ספר?

אויב ס'איז נישט דא צו וועמען צו רעדן, איז נישט דא קיין שום אור; די מציאות געשעט נישט. אזוי אויך ווען א חכם אדער א צדיק שרייבט עפעס. סתם אמאל רעדט מען דירעקט, אזוי ווי דער מלכת שבא האט געזאגט פאר שלמה המלך: **אשרי אנשיך אשרי עבדיך אלה העמדים לפניך תמיד השמעים את חכמתך** (מלכים א' י ח). דאס איז א גרויסע אשרית, א גרויסע כבוד, סיי פאר די יושבים און סיי פאר די חכם אליינס, ווייל זיי זענען שומע את חכמתו.

אבער ס'זענען דא נאך דרכים נסתרים, אזוי ווי **שלח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו** (קהלת יא א). ס'זענען דא מענטשן וואס שרייבן זייער אסאך גילויים, שטארקע חידושים. איך מיין אז אפילו די זוהר הקדוש, און דער רמב"ם זיכער אין די מורה נבוכים — אסאך פון די גרויסע גילויים פון סודות התורה האבן געשריבן מענטשן וואס האבן נישט געהעריג געהאט תלמידים זאלן הערן פון זיי. וואס האבן זיי געהאט? זיי האבן געהאט א פען, זיי האבן געשריבן ספרים.

פארוואס דארף א מענטש שרייבן א ספר, ס'איז נישט גענוג אז ער טראכט אליינס? ווייל די תורה מוז האבן א מקבל, ס'מוז האבן ווער ס'זאל רעדן צו. אמאל איז דער מקבל דירעקט, בגלוי, און דעמאלטס איז עס לפי ערך דער מקבל וואס איז דארט. אמאל איז דא איינער וואס איז משיג זאכן אסאך טיפער, און פון די בני דורו האט ער נישט קיין חברים וואס ער קען עס מסביר זיין קלאר; אפילו ער האט תלמידים, קען ער זיך נישט הונדערט פראצענט ארויסגעבן פאר זיי.

די סוד הכתיבה: נגלה און נסתר

דער שרייבער און דער מקבל בסוף העולם

אמאל שרייבט א מענטש א פאוסט, און ס'קומט אן צו עפעס א צווייטן בסוף העולם וואס איז ווירקליך פאר אים. די מענטשן אינצווישן ווערן ווי א בחינת מעבר; זיי זענען נישט די אמת'דיגע מקבלים, נאר בחינות פון א פאנעל וואס קומט אדורך דורך זיי. אזוי לערנסטו ספרים ווי זוהר וואס זענען געשריבן געווארן.

רבי אבא יכתוב

ס'איז דא א בחינה פון די זוהר וואס הייסט **רבי אבא יכתוב**. רבי אבא איז דער שרייבער פון די זוהר; אבא איז אוודאי דער אבא דאצילות אמת. "רבי אבא יכתוב" איז אויך דער סוד פון **וכתבנו בספר החיים**. דער אריז"ל טייטשט אז דער כותב איז נידריגע חכמה, איז חסד וגבורה, אבער דער מקור הכתיבה איז חכמה. און "רבי אבא יכתוב" איז די טייטש אז אונז רעדן צו ווער ס'גייט ליינען וואס אונז שרייבן. אזוי קען מען ארויסגעבן זאכן וואס זענען נישט דא אין פראנט פון דיר; פארדעם איז עס נסתר.

נגלה קעגן נסתר

נגלה איז דאס וואס די מענטשן וואס זענען דא קענען מקבל זיין הונדערט פראצענט. נסתר איז דאס וואס א מענטש פארשטייט צווישן בינו לבין קונו, וואס ער טראכט אמת'דיג, אבער ער האט נישט וועם צו זאגן; געבט ער עס ארויס בדרך כתב, אדער אין אנדערע וועגן, אדער אמאל רעדט ער עס יא.

ס'איז געווען חסידישע צדיקים וואס האבן געהרעדט זאכן אפילו זיי ווייסן אז די צוהערער פארשטייען עס נישט — ס'דארף זיין אין די וועלט. וואס איז דער ענין צו זיין אין די וועלט? ס'מיינט אז ס'דארף אנקומען צו ערגעץ. אפשר דער חכם וואס הערט עס און פארשטייט נישט, וועט עס נאכזאגן פאר א צווייטן, און יענער וועט עס פארשטיין. דאס איז די דרכים נסתרים.

כתבנו לחיים: א נייע טייטש אין דעם דוגמא לעילא

דער מלאך סופריאל און די כתיבה למעלה

יעדע זאך איז א דוגמא לעילא. דאס וואס אונז זאגן **כתבנו לחיים** ראש השנה איז א גרויסע נושא פון די כתיבה בספר. פארשטייט זיך ס'איז א משל, אבער וואס איז דער חילוק? מ'זאגט אז דער אייבערשטער רעדט און דער אייבערשטער שרייבט. ס'איז דא א מלאך סופריאל, ער שרייבט. וואס איז דער מלאך סופריאל? דער מלאך סופריאל איז דער זעלבער רבי אבא וואס האט געשריבן די אדרא, וואס האט געשריבן די זוהר.

דיבור: ויאמר אלקים און די שבע קולות

דער מלאך סופריאל איז די טייטש אז די זאכן וואס דער אייבערשטער רעדט, איז וואס ס'שטייט אין מעשה בראשית בגלוי — **ויאמר אלקים** (בראשית א) — דאס איז באופן כללי די ז' תחתונות, די זיבן ימי בראשית, די שבע קולות, ווי ס'שטייט **קול ה' בכח קול ה' בהדר** (תהלים כט ד) און אזוי ווייטער. דאס זענען זאכן וואס דער אייבערשטער זאגט. אבער מ'פרעגט אלעמאל אין מעשה בראשית: צו וועמען האט ער געזאגט? **כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד** (תהלים לג ט) — פאר וועמען האט ער מצווה געווען, ס'איז נאך נישט געווען?

מ'האט זיך כביכול פארגעשטעלט אז ס'איז דא איינער וואס קען פארשטיין. די **יהי אור** (בראשית א ג) איז אזא מאמר וואס די וועלט קען נאך פארשטיין די נגלה דערפון; פארדעם האט ער עס געזאגט. ס'איז דא א קלארע דיבור וואס דער אייבערשטער זאגט "יהי אור", **יהי רקיע** (בראשית א ו), און אזוי ווייטער.

תורה שהיתה כתובה לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה

פארדעם איז געווען א בחינה פון תורה שהיתה כתובה לפניו. אזוי ווי מיר לערנען אין מדרש און אין זוהר, האט דער אייבערשטער **הסתכל** אין די תורה **הכתובה לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה** (עי' ירושלמי שקלים פ"ו), און לפי דעם האט ער געהרעדט — כביכול אזוי ווי איינער איז קוראַ מתוך הכתב. אזוי ווי דוד המלך האט געבויט די בית המקדש, **הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל** (דברי הימים א' כח יט): דער נתן הנביא האט געשריבן א פלאן פון בויען די בית המקדש, און די בויערס האבן געקוקט אויף דעם פלאן. אדער א מענטש איז קורא בתורה און נאכדעם טוט ער — דאס איז די תכלית פון קריאת התורה, **ללמוד על מנת לעשות** (עי' משנה אבות).

דו פארשטייסט א קשיא: אויב ס'איז נישט דא קיין וועלט, וויאזוי איז דא א כתב? פאר דעם זאגט מען "באש שחורה". אש מיינט אז דו וועסט נישט פארשטיין; מ'קען זיך פארשטעלן אז מ'שרייבט מיט פייער, אבער דער משל פון אש געבט עקזעקטלי ארויס אז ס'איז נישט ליטעראלי געשריבן. וואס

טייטש עס אז ס'איז געשריבן? אז פאר ס'איז געווען א וועלט, און אויך נאכדעם אמת'דיג, איז דא א כתב. כתב איז כביכול וואס דער אייבערשטער פארשרייבט פאר זיך אליין. מחשבה בעלמא — פאר ס'איז דא א ספר. דער אייבערשטער האט געוואלט שאפן די וועלט **בספר וסופר וסיפור** (ספר יצירה). ס'איז דא זאכן וואס ער פארשטייט, און ער פארשטייט אז ער דארף עס אויכעט מגלה זיין, אבער ס'איז נאכנישט געקומען די צייט.

זעקס און צוואנציג דורות ביז אברהם אבינו

כביכול האט דער אייבערשטער געווארט זעקס און צוואנציג דורות ביז ס'זאל קומען אברהם אבינו, ער זאל האבן איינער צו רעדן מיט. ער האט געריידט מיט אדם, מיט קין, האבן זיי זיך נישט פארשטאנען מיט אים; ס'איז נישט געווען קיין דברות. פאר זיי האט ער געזאגט יהי אור, יהי רקיע, אבער ער האט זיך נישט פארשטאנען מיט זיי.

קומט אברהם אבינו, האט אים דער אייבערשטער געגעבן די תורה, און שפעטער פאר משה רבינו, **והמכתב מכתב אלקים הוא** (שמות לב טז). און די משנה זאגט אז דער מכתב איז די דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. אזוי איז איין טייטש כתב של לוחות.

די כתיבה על שם העתיד

פיינעלי האט ער געטראפן איינער, משה, אברהם. דאס וואס ער האט געריידט מיט יעדער איז אלץ פיין און וואויל. אבער ס'איז דא די זאך: דאס וואס איך האב געשריבן, און איך האב עס געשריבן ווייל איך האב פארשטאנען אז איך האב עס געמוזט ארויסגעבן על שם העתיד — **מחשבתן של ישראל קדמה לכל** (עי' בראשית רבה); אן דעם וואלט נישט געווען קיין כתב אויכעט. אבער יעצט איז דא וועט ס'זאל קענען ליינען מיין כתב, וועט ס'זאל זען די זאכן וואס זענען די פנימיות הכוונה, די מינינג פון די וועלט וואס דער אייבערשטער האט געמוזט שרייבן.

און אזוי **כי ברב הימים תמצאנו** (קהלת יא א): שפעטער, פון דערווייטנס, וועט מען קענען ליינען דעם כתב, עפענען דעם בריוו, פארשטיין אז דאס איז דער סוד התורה, דער חילוק פון מעשה בראשית און תורה.

כתבנו לחיים: געדענק אונז אין די תורה

וועט מיר זאגן ראש השנה **כתבנו לחיים** — ס'איז דא כתיבה, נאכדעם איז יום כפור חתימה — איז דער טייטש: געדענק אונז אין די תורה. פארדעם זאגט מען אויף יעדע זאך אין מלכיות, זכרונות, שופרות, **כמו שכתוב ונאמר**, אזוי ווי ס'שטייט בתורה, **ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב** — אלעס איז "כתוב". ווייל דער כתב מיינט: יא, אונז קענען רעדן מיט דיר. רעדן איז וואס יעדער איינער קען פארשטיין. אבער ס'איז דא בחינות וואס כביכול מרחוק איז עס בעסער; אונז ווילן ליינען, עפענען די אויגן און ליינען וואס דער אייבערשטער האט געשריבן. דאס איז א גאנצע אנדערע, טיפערע לעוועל פון הבנת המציאות, פון הבנת רצון הבריאה, די כוונת הבריאה. דאס איז די "כתבנו לחיים".

שרייב אונז איין דיין בוך: דער יחוד נעלם

א גאנצע נייע טייטש: שרייב אונז איין דיין בוך. וועט אונז זאגן **כתבנו**, ס'איז נישט סתם אז דער אייבערשטער האט א בוך וואס ער זאגט **מי יחיה ומי ימות** (מוסף ראש השנה). ס'מיינט אז אונז זאלן זיין פארשריבן — נישט נאר געריידט, נישט נאר בדבר פיו, וואס איז אזוי ווי יעדער איינער. **משפט לאלקי יעקב** (תהלים פא ה): משפט איז געוועלך ביי די מלך בפה, און ס'איז דא א סופר וואס שרייבט. וועט מ'זאגט "כתבנו", זאגט מען פאר'ן אייבערשטן, נישט פאר די סופר — קען זיין ער מאכט עס על ידי א סופר, עפעס א מלאך — אבער די איידיע איז אז מ'זאגט עס פאר'ן אייבערשטן, אין דעם תורה הקדומה, אין די תורה כתובה לפניו, דאס וואס דו קענסט נאר שרייבן.

פארדעם דארף זיין א בחינת ריחוק, ווייל וואס א מענטש שרייבט טוט ער ביחיד. דער שרייבער שרייבט, און נאכדעם קומט עס אן צו איינער. ס'קען נישט זיין א יחוד גלוי, נאר א יחוד נעלם יותר: ער שרייבט פאר איינעם, נישט פאר די וועלט אריין, און נישט פאר זיך אליינס (ווייל פאר זיך דארף מען זיך נישט שרייבן, קען ער טראכטן). דאס איז דער יחוד נעלם וואס הייסט כתיבה, וואס אונז זענען מכוון ראש השנה — וואס ס'זעט אויס אז ס'איז א זמן של נסירה, א זמן שאינו של יחוד, וועלט א פירוד — מיינט אז מ'וויל טרעפן די כתיבה. און די כתיבה איז כביכול על גוף הנוק', וואס דאס איז וועג מ'שניידט, דארט שרייבט מען. דאס איז שוין פאר וועג ס'פארשטייט די סודות.

צוריק צו די יסוד: די צוויי אופנים פון דיבור און כתיבה

נגלה און נעלם, דיבור און כתיבה

לאמיר צוריקגיין צו וואו אונז זענען אנגעהויבן. אלעמאל זענען די מקובלים, די שומעים, א חלק פון דעם, נאר ס'איז דא צוויי אופנים: די אופן הנגלה, וואס אונז רופן דיבור; און די אופן הנעלם יותר, וואס אונז רופן כתיבה (רעקארד איך א ווידעא איז אויך א בחינה פון כתיבה). און די עבודה פון ראש השנה איז צו מגלה זיין די צוויי זאכן. מ'דארף עס באהאלטן אביסל, אזוי ווי א זאך וואס לא הגיע זמנה להתגלות, אזוי ווי דער זוהר שרייבט און ווייסט אז מ'גייט עס נישט היינט ליינען. בסוף הימים, שטייט אין די זוהר, נתגלה וועלן די ספר. דער וואס האט געשריבן די זוהר האט פארשטאנען אז ער שרייבט דווקא ווייל ער האט נישט וועם צו רעדן. אמאל וועט קומען א דור, מענטשן וואס זאלן זיין גרייט צו הערן די דיבורים, צו ליינען די כתבים.

והופע בהדר גאון עוזך: לערן אונז אויס סודות התורה

די גילוי הסוד וואס מיר בעטן אויף דעם ראש השנה, **והופע בהדר גאון עוזך** (מוסף ראש השנה), איז די טייטש: לערן אונז אויס סודות התורה. לאמיר פארשטיין וואס דו האסט געשריבן אויף דיין פלאן פאר דו האסט געמאכט די וועלט, נישט נאר הערן וואס דו האסט געזאגט נאכדעם. דאס איז די פרשת י"ג מדות של רחמים: נאכדעם וואס משה רבינו האט געבעטן **מחני נא מספרך אשר כתבת** (שמות לב לב), האט אים דער אייבערשטער געזאגט, איך האב נאך גרעסערע ספרים וואס דו ווייסט נישט. **ויעבור ה' על פניו ויקרא** (שמות לד ו) — ער האט אים פארגעליינט פון זיין ספר. משה רבינו האט געמיינט אז דער אייבערשטער'ס ספר שטייט נאר **אל קנא ונקם** (עי' נחום א ב), **פקד עון אבות על בנים** (שמות לד ז); האט אים דער אייבערשטער געוויזן א טיפערע ספר, די ספר פון י"ג מדות של רחמים.

די מקבלים זענען מעורר דעם משפיע

מטרת האור: געבן די תחתונים

ס'איז דא נאך א לעוועל וואס די מקבלים זענען מעורר דעם משפיע. דער רבי האט הנאה פון דעם וואס ער קען רעדן צו א צווייטן, אדער כאטש צו וועמען צו שרייבן. וויבאלד די מטרת האור, מטרת השפע וואס די עליונים באקומען, איז כדי צו געבן די תחתונים — אויב איז נישט דא וועד ס'זאל מקבל זיין, וועלט ער אויך טונקל. וועז א רבי האט נישט קיין תלמידים, ווייסט ער אליינס וואס ער דארף לפי צורך עצמו, לתיקון נפשו. אבער ס'איז דאך אסאך מער וואס צו וויסן. אין א געוויסע זין איז אויך צו זיין א רבי לתיקון נפשו, ווייל זיין נפש איז צו זיין א משפיע; אבער אויב ער האט נישט וועד ס'זאל מקבל זיין, וועט ער האבן נאר א משהו וויפיל ס'איז אים גענוג.

וויכטיג מצד די כלים און כשרונות

ס'איז נישט וויכטיג פאר די שכינה אז ער זאל זיין א גרויסער חכם לשם עצמו. ס'איז וויכטיג ווייל ער האט די כלים און כשרונות, ער קען רעדן מיט נאך אסאך מענטשן; פארדעם געבט מען אים די הערות, די חכמה צו רעדן מיט אנדערע. אבער טאמער ס'וועט נישט זיין קיין אנדערע, וועט ער נישט האבן פאר זיך אויכעט נישט.

את עצמו הוא נותן

מ'קען אבער נישט אזוי גוט טיילן און זאגן אז דאס וואס די תחתונים זענען משפיע אויף די עליונים איז נאר לגבי די חלק וואס זיי געבן וויטער. די יחוד התדירה איז לצורך התחתונים. יעדער איינער פארשטייט אז **דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב**. א רבי איז נישט קיין בחינת מעביר — א שוואכע בחינה — ער איז נישט קיין פונעל וואס זאגט סתם זאכן. אפילו אויב

מ'רופט אים א פונעל, איז די וועג וואס ער איז א פונעל דורך אינטערנעלייזן, דורך אליינס פארשטיין די זאכן וואס ער לערנט אויס. אויב ס'זענען נישט קיין זאכן וואס נעמען זיין נשמה און מאכן אים גרעסער און קלארער, וועט ער עס נישט קענען לערנען פאר א צווייטן — ער איז נישט קיין אימעיל באקס, ער איז א מענטש.

סאו וועז מ'טיילט אפ צווישן די יחוד לצורך עצמו און די שפע לצורך השפעה, זענען ביידע שפע טוישן דעם עליון, דעם משפיע. אויב ס'איז נישט דא קיין מקבל, אויב דער מקבל איז נישט מוכשר, האט נישט נאר דער עליון נישט אן עקסטערע חלק — ווייל מ'קען עס נישט צוטיילן אויף צוויי חלקים. **את עצמו הוא נותן:** אן אמת'דיגע רבי, אן אמת'דיגע מדת החכמה, זיי געבן זיך אליינס, נישט עפעס אנדערש. דאס איז די תכונה פון יעדע השפעת חכמה. א רבי וואס לערנט מיט זיין תלמיד שיקט אים נישט אינפארמאציע וואס ער האט געזומען פון ערגעץ אנדערש, ער געבט אים זיך אליינס — אזוי ווי דער אייבערשטער, דער רבי פון אלע אידן, געבט זיך אליינס פאר די נשמות ישראל.

סאו וועז די תחתונים האבן נישט קיין כלי קבלה, זענען נישט גרייט לקבל, האט ער נישט זיך אליינס, כביכול. מצד עצמו שבעצמו איז אמן כן יהי רצון, אבער דער עצמו איז אפשר נישט אזוי אינטערעסאנט. ביי מענטשן וואס זייער תפקיד איז צו זיין א רבי — אויב ער וועט נישט זיין קיין רבי, וועט ער נישט זיין א רשע מרושע, אבער ער וועט נישט זיין פאר זיך אליינס. וויבאלד ער האט וועט ס'זאל הערן, און ער גייט צו בדרך גילוי אדער בדרך העלם, ווערט ער אליינס עפעס אנדערש אויך.

תנו עוז לאלקים: הכל תלוי במעשי התחתונים

דאס זאל זיין א טיפערע פארשטאנד פון דעם וואס אונז זאגן הכל תלוי בשכינה, הכל תלוי במעשי התחתונים. וועגן דעם זאגן אונז **תנו עז לאלקים** (תהלים סח לה): די ספירות העליונות אליינס, די שמות הקודש אליינס, זענען תלוי במעשינו. נישט נאר די חלק וואס זיי געבן וויטער — ווייל וואס זיי געבן איז אין זיך אליינס, און אויב זיי האבן נישט וועט ס'זאל עס נעמען, וועט נישט זיין פאר זיך אליינס אויכעט.

מגדל זיין לשם השם

קומט אויס, חוץ פון די בחינת כתב וואס אונז ווילן ארויסגעבן די יחוד וואס עקזיסטירט דוקא על ידי כתב, איז דא אויך די נושא אז אונז ווילן מגדל זיין לשם השם — מגדל זיין די שם המשפיע, די שם האב, די שם הרב. וויאזוי איז מען דאס מגדל? נישט ווייל ס'פעלט אים עפעס, נאר דורך דעם וואס ס'איז דא צו וועם צו רעדן, און דעמאלטס וועט ער אליין זיין וואס ס'דארף זיין.

יעדער איינער, כלפי וואס ער איז א משפיע און כלפי וואס ער איז א מקבל, דארף זיין מקריב את מקומו — זיכער יעדער זכר, **יראה כל זכורך** (שמות כג יז). און אמת'דיג האט יעדע אשה אויך א בחינה פון השפעה. יעדער מענטש אויף דער וועלט, חוץ אפשר א תינוק בן יומו, אן אינפענט — אבער יעדער וואס איז שוין פינף זעקס און האט קלענערע ברידערס — איז בחינת משפיע און בחינת מקבל. און מ'דארף טרעפן די קאנעקשאן ריכטיג, אז ס'זאל זיין צו וועמען צו רעדן; און אויב ס'איז נישט דא, זאל מען געדענקען די סוד הכתיבה און פרובירן עס ארויסצוברענגען. און וויפיל איך בין א מקבל, זאל מען מכוון זיין כלפי דעם.

דער פאראדאקס פון שער ההקדמות

ס'איז אזוי ווי א סתירה וואס מ'לערנט אין שער ההקדמות: אויב דער משפיע קוקט אויף וואס איז העכער זיך, ער איז מכיר את מקומו כלפי מה שמעליו — דאס הייסט בחינת יראה — דעמאלטס איז ער מקבל פאר זיך, אבער ער געבט נישט פאר יענעם, איז כביכול חשוך זיין צד וואס איז פונה כלפי מטה. און טאמער ער איז פונה כלפי מטה, וועט ער כביכול חשוך זיין פאר אן אנדערע צד. דאס איז א פאראדאקס וואס מ'דארף זיך שפילן מיט, אביסל אזוי און אביסל אזוי.

איינע פון די יסודות צו התהאלן פון דעם פאראדאקס: אז די וועג וויאזוי ער איז מקבל מה שלמעלה עליו איז על ידי התעוררות מה שלמטה ממנו. די וועג וואס די שכינה באקומט אור איז דורך אונז זענען מעורר צו איר, און דורך דעם באקומט זי פון די ז"א. די וועג וואס די ז"א באקומט אור איז דורך דעם וואס די שכינה איז פונה צו אים, און נאכדעם באקומט ער מוחין פון אבא ואמא, וכן למעלה ולמעלה. דאס איז די נארמאלע, ריכטיגע וועג. בדיוק בדקות איז דא אמאל וואס איז אדער איינס אדער די אנדערע — די דקות האט צוטון מיט די זמנים וואס זענען ווי א פירוד. אבער די תיקון, די עבודה, איז צו ווייזן אז ס'איז די זעלבע.

יעדע זאך איז נישט צו זיך אליינס: דער כלל און פרט

עד כאן איז תורה היוצא מן הלב, לפי המצב פון ווי אונז זענען אין דעם שיעור אין ערב ראש השנה. און מ'מוז מזכיר זיין, אלס ערב ראש השנה: די מציאות פון יעדע זאך איז נישט צו זיך אליינס. ס'איז נישטא אזא זאך א דבר בעולם וואס איז נאר פאר זיך, וואס איז עומד לפני עצמו. יעדע זאך האט דברים שלמעלה ממנו און דברים שלמטה ממנו; כלפי זה איז ער א בן, און כלפי זה איז ער אן אב, אזוי ווי די איברים. ס'איז נישטא אזא זאך באופן מוחלט אז עפעס איז אפגעהאקט פון עפעס אנדערש.

די ריזיגע מערכת: מעשה עולם

די גאנצע זאך וואס אונז טוען ראש השנה און א גאנץ יאר איז צו כאפן וואו אונז זענען אין די ריזיגע מערכת, די סיסטעם וואס הייסט מעשה עולם — **אתה זוכר מעשה עולם** (מוסף ראש השנה) — און ער גיט פאר יעדן איינעם זיין זאך. וויפיל א מענטש פארשטייט פונקטליך וואו ער באלאנגט, און ער האט צו וועמען צו רעדן, און פון וועמען צו מקבל זיין, און מיט וועמען צו מקבל זיין.

חברים: מקבלין דין מן דין

ס'איז דא א בחינה פון חברים, אויף די זעלבע לעוועל פון אים, נאר ס'איז אביסל קאמפליצירט. מענטשן מיינען אז חברים מיינט שוה בשוה, אבער שוה בשוה איז נישט קיין מציאות — אויב מ'וואלט געווען שוה בשוה וואלט עס געווען די זעלבע זאך. אן אמת'דיגער חבר איז **ואהבת לרעך כמוך** (ויקרא יט יח), ער איז די זעלבע ווי דיר; אבער בגשמיות, אין עולם הזה, איז נישט דא אזא זאך. אלעמאל, ונותנים באהבה רשות זה לזה, און דער תרגום זאגט מקבלין דין מן דין. **וקרא זה אל זה** (ישעיה ו ג), זאגט דער תרגום, מקבלין דין מן דין: איך האב באקומען פון דיר און דו באקומסט פון מיר, מ'טוישט זיך, א מינוט אזוי, א מינוט אזוי, אפשר אין די זעלבע מינוט ביידע. ס'קען זיין זייער איידל און קאמפליצירט, אבער חברים זענען באופן כללי מענטשן וואס זענען אויף מיין לעוועל.

בשבילי נברא העולם: א חלק, נישט אפגעהאקט

יעדער איינער טוט זיין חלק אין די גרעסערע מציאות. ס'איז דא א גאנצע וועלט, און א חלק פון די תפקיד פון יעדער איד איז צו זיין א משפיע אויף די גאנצע וועלט. **חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם** (משנה סנהדרין פ"ד). און וואס זאל זיין מיין דמיון — איך וועל דאוועגען און די גאנצע וועלט וועט זיך טוישן? דאס דארף מען פארשטיין מכיר את מקומו: יא, נאר אביסל, דארפן נאך אלע אנדערע מענטשן זאלן דאוועגען און טון. אבער ס'קען נישט זיין אז א מענטש זאל פילן אז ער איז מנותק. ס'איז נישט דא קיין איין איד וואס ער טוישט נישט עפעס לגבי די גאנצע וועלט. ס'קען זיין גאר א קליינע חלק, א ביליאנסטל פראצענט — אבער א פראצענט וואס איז נישט אפגעהאקט פון דעם.

די וועלט איז א מערכת, א סיסטעם וואס איז געבויט צו קבל שפע מלמעלה און עס געבן ווייטער. פארדעם איז דא אזויפיל מענטשן: אויב אדם נברא יחידי, זאגט ער בשבילי נברא עולם — אבער וואס איז "נברא עולם"? די אלע אנדערע מענטשן. פארדעם איז דא אזויפיל מענטשן, ווייל די וועלט קען נישט ווערן וואס ס'דארף זיין אן יעדן מענטש — אבער נישט באופן מנותק. יעדער איינער האט זיין חלק, אבער נישט יעדער איינער איז עקסטער. דאס איז א וויכטיגע הבחנה: מ'רעדט אסאך מאל אז יעדער האט זיין

אינדווידזשועל, און ער מיינט ער קען טון עקסטער פון די גאנצע וועלט. אבער יעדער קען טון בדיוק ווייל ער איז ערגעץ אינצווישן זיין טאטע און זיינע קינדער — סיי כלפי זיין אייגענע עבודת השם, פארשטיין און לערנען און דאוונען, און סיי כלפי די רעסט פון די וועלט.

יעדע דזשאב איז קאנעקטעד מיט די גאנצע וועלט

אזוי ווי א מענטש האט א דזשאב: ער נעמט אן אינפוט וואס ער באקומט, און א שכל וואס ער האט אויך באקומען פון ערגעץ, און ער מאכט עס אביסל בעסער און געט עס ווייטער. ס'איז נישט דא קיין איין דזשאב אויף די וועלט וואס איז נישט קאנעקטעד מיט די רעסט פון די גאנצע וועלט.

בתוך עמי אנכי יושבת: בקשות פרטיות אין ראש השנה

דער טעות פון נישט דאוונענען פאר זיך

בתוך עמי אנכי ישבת (מלכים ב' ד יג) מיינט נישט אז מענטשן זאלן נישט האבן קיין בקשות פרטיות — א טעות גמור. מ'זאגט מ'זאל נישט דאוונענען פאר זיך; ווי אזוי הייב איך אן, איך בין נישט פון זיך? קען דאך נישט זיין. "בתוך עמי אנכי יושבת" מיינט אז דער איש ה' זאגט פאר אלישע: איך דארף נישט פראטעקציע. ס'איז דאך דא א מלך און א שר צבא — מלכות לעולם מיט זיינע צבאות, השם צבאות.

חנה'ס תפילה: ה' צבאות און א בקשה פרטית

חנה זאגט **ה' צבאות** (שמואל א' א יא): דער אייבערשטער איז מלך על כל צבאות עליונים ותחתונים, אויף אלע מלאכים, שרים, חלקי הטבע, אלע זאכן. די גמרא מוטשעט זיך, חנה איז די ערשטע וואס זאגט די ה' צבאות — וואס קומט עס דא אריין? חנה בעט א בקשה פרטית. וויאזוי קען מען זאגן אז מען זאל נישט בעטן קיין בקשה פרטית ראש השנה? שטייט חנה אין ראש השנה און זי בעט: **ונתתה לאמתך זרע אנשים** (שמואל א' א יא), וועסטו איר געבן א זון. פארשטייט זיך, דער זון איז נישט פאר איר, ווי ס'שטייט קלאר **ונתתיו לה' כל ימי חייו** (שמואל א' א יא). דער שמואל הנביא איז געווען שקול כמשה ואהרן, ער האט מחיה געווען כלל ישראל, אויסגעלייזט די אידן פון די בראך פון תקופת השופטים, ער האט מיסד געווען די מלוכה. שמואל הנביא — אן אים איז נישטא קיין אידישקייט.

און ס'האט זיך אנגעהויבן פון חנה. חנה'ס תפילה, וואס איז די הפטורה וואס מ'זאגט, רעדט פון די גאנצע וועלט: **וירם קרן משיחו** (שמואל א' ב י) — משיחו מיינט דער מלך, דער וואס פירט; ס'איז נישט סתם.

דו ביסט נישט געבוירן פון די לופט

דער פשט איז זייער פשוט. ס'איז נישטא אזא זאך, אוודאי דארף א מענטש אנהייבן פון זיך, אבער ער פארשטייט אז ער איז נישט אליינס, ער איז נישט געבוירן פון די לופט און ער גייט נישט אין די לופט. ער געהערט צו זיין טאטע, צו זיין משפחה, צו זיין פאלק, צו די גאנצע וועלט באופן הכי כללי — צו די משפחות פון אדם, צו די בהמות, **אדם ובהמה תושיע ה'** (תהלים לו ז), צו די ביימער, אלעס. אביסל איז ער מקבל פון זיי, און אביסל איז ער משפיע אויף זיי. דאס איז דער סיסטעם וויאזוי די וועלט ארבעט.

ותתפלל על ה': דער עולם התיקון

וועז חנה זעט אז ס'פעלט עפעס אויף די וועלט, איז דאס א חסרון. **והיא מרת נפש ותתפלל על ה'** (שמואל א' א י): אזוי ווי די חסידישע ספרים טייטשן, זי האט געדארפט בעטן אויף דעם אייבערשטן. זי איז צעבראכן, זי האט נישט קיין קינדער, זי האט נאך צרות אישות. זי זאגט: רבונו של עולם, ה' צבאות, דו ביסט דער גאט וואס מאכט אלעס, ס'איז דא א סדר, אונז זענען כביכול א צבא, אן ארמיי. יעדער איינער האט זיין תפקיד; און אויב איין סאלדאט פעלט א האנט, א פוס, ער איז צעבראכן, קען ער נישט זיין קיין סאלדאט. יעדער איינער פעלט אויס. איז מצד ה' צבאות דארפסטו מיר העלפן.

זאלסט נישט קרוסן די ליין

דער זוהר זאגט: זאלסט נישט מיינען אז מ'דארף דיר ספעציעל מאכן פראטעקציע, **היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא** (שמואל ב' ד יג), זאלסט נישט קרוסן די ליין פון וואו דו ביסט. אזוי ווי דו ביסט — א פרוי וואס דארף קינדער — האסטו באקומען קינדער דירעקט פונקטליך פאר וואו דו ביסט. פארקערט, דאס איז דער עולם התיקון: ה' צבאות, אז יעדער איינער דארט וואו ער איז, דארט באקומט ער זיין שפע הנצרך לו והנצרך לתלויים בו, אז ער זאל קענען זיין א ריכטיגער מקבל פאר די וואס זענען משפיע עליו.

דאס איז די ריאליטי פון די וועלט. דאס וואס א מענטש דאוונט פאר זיינע צרכים, ער דאוונט פאר צרכי העולם, ער דאוונט פאר כבוד השכינה — ס'איז נישט צוויי אנדערע זאכן. א מענטש איז קליינקעפיג, ס'איז א חסרון הדעת, א חסרון ידיעה: מ'קען נישט די שם צבאות. ביז חנה האט קיינער נישט געוואוסט די שם, איז טאקע געווען א פראבלעם — ווער ס'לערנט תקופת השופטים, יעדער האט געזאגט מאכן שבת פאר זיך. אויב מ'פארשטייט די שם צבאות, איז בכלל נישט קיין פראבלעם.

אלהי מערכות ישראל

דער אייבערשטער איז **אלהי מערכות ישראל** (שמואל א' יז מה), א שם צבאות פון אלע צבאות העולם, צבא מרום על המרום ומלכי האדמה על האדמה, און אונז זענען פארט פון דעם. אמאל דארף זיך א מענטש רוקן — ער איז נישט אין די ריכטיגע מחלקה, נישט אין די ריכטיגע דיוויזשאן פון די ארמיע. זיין תפלה איז: רוק מיך צו וואו איך באלאנג, דו זעסט אז דא פיט איך נישט, משנה מקום. אבער דער יסוד הדבר איז, מען זאל נישט מיינען פאר קיין איין רגע אז אונז זענען דברים פרטיים — אונז זענען א פרט פון א כלל. ס'איז נישט דא אזא זאך, א פרט אן א כלל עקזיסטירט נישט. און וואס אונז זענען מתפלל, טוען אונז בשם כל ישראל, מיט אלע בני עולם, מעשה עולם, כל יצירי קדם, מיט אלע דורות וואס זענען געווען און וואס גייען זיין — ביז אדם הראשון, ביז נח, ביז משיח.

אדם הראשון: נשמות תלויים אין יעדע איבר

אונז זענען נבראים וואס האבן א גוף אזוי ווי א בהמה, א חלק הצומח אזוי ווי צמחים, און א חלק הדומם אזוי ווי אלע דומם — די מינעראלס אין א מענטש'ס גוף איז פארט פון די סדר המחצבים אויף די וועלט. דאוונענען אויף די גאנצע וועלט איז נישט אנדערש פון דאוונענען פאר די גאנצע זיך.

די ריכטיגע תפילה פון ראש השנה איז אזוי ווי אדם הראשון, וואס דער אריז"ל איז עס מבאר אין זיינע דרושים און אין שערי גלגולים: אז אדם הראשון האט געוואוסט אז ס'איז דא נשמות תלויים אין יעדע האר, אין יעדע איבר. צו זיין אדם הראשון מיינט אז א מענטש ווייסט: ס'איז דא חלקים פון די וועלט וואס באלאנגען פאר מיינע הענט, פאר מיינע נעגל, פאר מיין קאפ, פאר מיין פוס. און על ידי שכולם כלולים בו, על ידי שיהיה כלול מכולם — אין זיין פלאץ דאוונט ער פאר אלע, טוט ער אויף פאר אלע, ער איז מתקן די גאנצע וועלט. דאס איז די צווייטע וויכטיגע הקדמה וואס מ'איז מחויב צו זאגן פאר ראש השנה.

די דריטע זאך: דער סדר העבודה און דער פרט הפרטי

דער כלל און פרט אין די סדר התפלות

די דריטע זאך איז דברים פשוטים אין די סדר העבודה, סדר התפלות, סדר המנהגים פון ראש השנה און די גאנצע הייליגע טעג. זייער אסאך פרטים, אן א שיעור זאכן וואס גייען פאר. אביסל אזוי ווי מיר האבן געערעדט וועגן די כלל און די פרט, צומישט עס זייער שטארקע מענטשן — לפחות מענטשן וואס האבן אביסל שכל אויף זייערע זאכן, וואס זענען נישט נאר א בחינת עבד וואס טוט אלעס און עס גייט אים נישט אן.

דא זאגט מען סליחות, און התרת נדרים, און אחות קטנה, און שמונה עשרה, און מלכיות זכרונות שופרות, און די אלע פסוקי דזמרה — זייער אסאך זאכן וואס מ'טוט.

אל תפרוש מן הציבור: צוויי אנדערע דינים

"בתוך עמי אנכי יושבת" האט טייטש אז מ'קען נישט זיין נפרד. ס'איז נישט קיין שלימות הנפש אז א מענטש קען זיין אינגאנצן אפארט פון די בית המדרש, פון כלל ישראל וואס זיי מאכן כפרות און סליחות און תשובה און

תשליך אין ראש השנה. אבער א מענטש קען נישט זיין מבולבל, סתם איינער וואס טוט אלעס וואס שטייט; אדער ער זוכט צו האבן א געשמאק, א חיות, א התעוררות אין יעדע זאך — אויך נישט נוגע.

ס'איז זייער פשוט אז ס'איז צוויי אנדערע דינים. דאס וואס מ'דארף זיין פארט — **אל תפרוש מן הציבור** (משנה אבות פ"ב) — איז בחינת הציבור, וויפיל דער ציבור פאדערט. אויב איינער איז דער בעל תפילה, דארף ער פארדאוועגן אלעס און זינגען. און אויב נישט, דארף ער זיך צושטעלן וויפיל ס'פעלט אויס, נישט מער, נאר מצד השתתפות מן הציבור. אבער וואס איז נוגע פאר א מענטש אליינס, פאר תיקון נפשו הפרטי — דורך דעם וועט ער קענען זיך כולל זיין אינעם ציבור אמת'דיג אין די אנדערע וועגן?

דער סדר פון אונזער מחזור איז א קאמפלעישאן פון צענדליגע הונדערטער דורות, וואס יעדער האט צוגעלייגט זיין חידוש און געמאכט זיין סדר. דאס וואס מ'פירט זיך בדרך כלל איז געווארן א מהלך וואס איז שוה לכל נפש — ס'שטימט, איך מיין נישט אז ס'איז אפגעפרעגט. אבער א מענטש וואס האט א געוויסע געפיל, א געוויסע בקשה, דארף אדער טרעפן איינע פון די תפילות וואס רעדן צו אים, אדער נוצן עניטינג כדי אנצוקומען צו א געוויסע מדריגה רוחנית, א געוויסע כוונה — מ'זאגט מחזור ביז מ'קומט דארט אן. דאס שטייט אין בעל שם טוב, איינע פון די עצות. אדער מאכט ער זיך א סדר לויט וואס ער פארשטייט: וואס איז דאורייתא, וואס איז דרבנן, וואס איז א מנהג; וואס איז מער עיקר, מער מרכזי ביי אים — דאס מאכט ער א סדר און דאס טוט ער.

דער משל פון סליחות: ראש השנה איז נישט קיין יום הסליחה

איך וויל דאס מדגיש זיין, מ'קען זען אז דאס איז עקזעקטלי וואס אלע אידן אין אלע דורות האבן געטון. היינט איז ערב ראש השנה. ראש השנה איז א מצוה פון בלאזן שופר, מ'זאגט מלכיות זכרונות שופרות, אלץ קלאר וואס די הלכה איז מדאורייתא און מדרבנן, און ס'איז א יום הדין, **בראש השנה יכתבון** (מוסף ראש השנה, ונתנה תוקף). אבער די עבודה פון ראש השנה איז כל אחד לפי דעתיה. און מ'זעט קלאר, לפחות אין אונזער מנהג: ראש השנה זאגט מען נישט קיין סליחות. ראש השנה איז נישט קיין זמן פון זאגן סליחות, נישט קיין זמן פון תשובה טון און זיך איבערבעטן — יום כיפור איז דער זמן פון סליחה. ס'איז אינטערעסאנט אז די סליחה זאגט מען נישט "יכתב סליחתי", מ'זאגט אלעמאל **ויאמר ה' סלחתי כדברך** (במדבר יד כ). קען זיין אז ס'האט צוטון מיט די שמועסן וואס מ'האט געריידט; מ'דארף טראכטן וויאזוי. אבער על כל פנים, סליחות איז נישט קיין זאך פון ראש השנה.

פארוואס זאגט מען סליחות ערב ראש השנה?

עם כל זה, אלע אידן זאגן היינט סליחות פאר ראש השנה. דער רמב"ם זאגט נאר סליחות עשרת ימי תשובה, אבער אלע אידן היינט זאגן שוין פאר ראש השנה, אביסל מער אביסל וויניגער. וואס איז דער פשט? וועט ס'קוקט אין די סליחות פון ערב ראש השנה קען עס זייער קלאר זען. ס'איז דא זייער אסאך סליחות; איך מיין אז ס'איז נישט געמאכט אז איינער זאל קענען אלעם זאגן. אזוי ווי דער קאצקער רבי האט געזאגט, מ'קען נישט זאגן תהלים — דוד המלך האט געזומען זיבעציג יאר צו זאגן תהלים, וויאזוי קען מען עס זאגן אין איין טאג? זייער א טיפע ווארט, און זייער אמת.

דער מנהג העולם האט שוין געמאכט עפעס וואס איז מער וויניגער שוה לכל נפש. אבער אמת'דיג צו זאגן א סליחה — יעדער איינע פון די סליחות האט געשריבן א איד וואס איז געווען אזוי בקלעם: ער האט געטראכט, איך וויל גיין צו ראש השנה און טון די עבודה בשמחה, בהתרוממות המוחין. אבער ער האט א פערסאנעל פראבלעם, נישט א כללות'דיגע פראבלעם. די מצוה פון שופר, און זאגן מלכות זכרונות שופרות בשמחה, טוט ער — ער האט נישט קיין פראבלעם. אבער ער איז אויך א מענטש, ער האט זיין אייגענע נפש, ער פילט אז ער האט פארזינדיגט א גאנץ יאר. נישט יעדער איינער מוז אזוי פילן, אבער רוב מאל פילט א מענטש אזוי, וויל א מענטש איז דאך א מענטש און דורכאויס די יאר טוט ער נישט צו קליין און צו גרויס.

ער וויל טון די עבודה פון ראש השנה — It's the most real thing — אבער ער קען נישט. ער פילט אז ער מוז זיך ריניגן, זיך דורכקומען מיט'ן אייבערשטן, אויפטון עפעס כדי אז ער זאל קענען זאגן ראש השנה. אלע סליחות אין ערב ראש השנה האבן געשריבן מענטשן וואס האבן זיך פערסאנעלי געפרובירט דורכצוקומען מיט זיך אליינס, מיט גאט, מיט די תורה, פאר ראש השנה, כדי ראש השנה זאל ער קענען טון וואס ער דארף.

שרייב דיין אייגענע סליחה

נאכדעם איז שוין געווארן א סדר, מ'דארף שוין זאגן סליחות. איך זאג אז ס'איז אן אופן וואס מ'קען וועלן וועלטער זאכן, אבער מ'דארף עס זייער וויכטיג ארויסהאבן: די אמת'דיגע עבודה איז אז א מענטש דארף שרייבן זיין אייגענע סליחה — נישט הונדערט, נישט פינף הונדערט. יעדער איינע פון די סליחות האט איין מענטש געשריבן איין יאר, וויל דאס איז וואס ער האט געפילט, דאס האט ער געדארפט כדי זיך דורכצוקומען. איינער וואס קען שרייבן א סליחה, שרייבט. איינער זאגט תהלים, ער טרעפט איין פסוק, איין קאפיטל וואס טוט וואס ער דארף; אדער ער מאכט התבודדות; אדער ער זאגט חידושי תורה. ס'איז דא אסאך וועגן.

צוויי עקסטערע עבודות: א רייכע אוצר

ס'איז דא צוויי עקסטערע עבודות, און איך מיין אז אפילו אין די מחזור פון יום טוב איז דא חלקים וואס זענען אזוי, און אונז לאזן אויס א חלק, וויל מ'האט פארשטאנען אז ס'פעלט נישט אויס פאר יעדן. אזוי אויך אין די סליחות זענען דא פלעצער וואס מ'לאזט אויס. אבער יעדער איינער דארף אדער עס טרעפן — ס'איז א זייער רייכע אוצר, מען קען טרעפן פון יעדע עספעקט, פון יעדע פערספעקטיוו. מען מוז נישט אלעם. יעדער איינער האט געשריבן א מענטש וואס האט פשוט געוואלט, חוץ פון דעם וואס ער דארף אנקומען צו די כלל — מ'דארף בלאזן שופר, מ'דארף זאגן מלכיות זכרונות שופרות — האט ער געדארפט טרעפן א וועג צו מכשיר זיין כלפי דעם זאך. דאס דארף יעדער טון: אדער טרעפן א שטיקל, אדער טרעפן א צייט, יעדער לויט זיין אופן וואס ער וויסט אז זיין תיקון ארבעט.

סיום

און מיט דעם וועלן מיר ענדיגן פאר היינט. מ'זאל זייער שטארק לערנען די פקודים אויף ראש השנה און די מצוה בזוהר, אבער איך גלייב נישט אז איך האב צייט יעצט, און ס'איז שוין גענוג לאנג די שיעור. מיר ווינטשן זיך א גוט יאר. לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים.